

České kořeny bulharské matematiky

Vzpomínky na některé naše krajany

In: Martina Bečvářová (author): České kořeny bulharské matematiky. (Czech). Praha: Matfyzpress, 2009. pp. 297–341.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/400955>

Terms of use:

© Bečvářová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Vzpomínky na některé naše krajany.

I.

Po příjemné plavbě z Turn-Severinu přistáli jsme konečně na počátku srpna 1880 k večeru v Lom-Palace, kterou nebylo lze dobře viděti pro nějakou hráz na břehu. Nastalo vystupování z lodi, prohlídka zavazadel a průvodních listů. Jeden za druhým jsme kráčeli k bariéře, rozevřeli a vyložili svá zavazadla, kteráž celní úředník prohlédl a blahosklonně křídou propouštějící znak udělal, vzdor námitkám finančního strážníka, jenž úředníka na můj nový budíček upozorňoval.

Sluha z blízkého hotelu Bellevue nato rychlostí velikou se uchopil mých vaků a běžel s nimi k hotelu na vršku ležícímu. Sotva jsem mu postačil. V hotelu vykážali mi pěkný pokojík s hezkou vyhlídkou a brzy nato mne doprovázel týž sluha do města, aby mi pomohl pana prof. H. Jiráska vyhledati, jemuž jsem měl odevzdati dopis od p. Vasila Atanasova z Prahy. Dotyčného pána našli jsme na stavbě gymnasia, vypadal jako zedník. Po přečtení dopisu šel hned se mnou na poštu, aby mi opatřil vůz (kočár), bych jím dále do Sofie jeti mohl. Též mi pomohl nakoupiti „proviant“ na cestu, v hotelu pak smluvil cenu pokoje a vyhledal tam i spolucestujícího, abych nemusel celé jízdné sám platiti. Ráno před odjezdem ještě přišel, aby mne viděl, některé rady dal a šťastnou cestu popřál. Za vše to jsem mu dosud díkem povinen.

Můj společník byl slušný syn Israele, vypadal jako rabín a nosil cylindr. Zavazadla nám řádně v zadu za kočárem uvázali, druhé z předu u kočího složili a menší ruční kufříky přivázali na protějším sedadle tak, že tam zbylo místo zrovna pro cylindr. Můj kompaňon brzy toho využítkoval a skutečně tam svůj klobouk vtrčil, vzdor tomu, že jsem jej upozornil na nebezpečí. Nastalo loučení, za volání „*добер нем*“, „*свогом*“ hmula se naše trojka a rolničky počaly svou píseň „už jedem“, „už jedem“.

Den byl překrásný, slabá mlha na jihu věstila – pěkné počasí. Cesta nás vedla zprvu podél řeky Lomu a potom přímo na jih. Prachu bylo až po kolena, proto kde jsme mohli, jeli jsme po pastvinách. Vše, co jsem spatřil, vzbuzovalo ale moji pozornost.

Domečky, vesničky, sedláci a selky ve svých krojích, pole a luka, zvlášť ohromné lány kukuřice a „bostany“ melounů a dýní se všemi těmi různobarevnými plody, vše bylo pro mne nové. Který pak Čech viděl modré patladžany, bamie a ty pastviny „mery“, po kterých náš kočár drnčel, nezdály se býti bez života. Co děr, to slyšů, u nás v Čechách řídkých hlodavců. Někteří vyplašení dusotem koňů rychle se kryli ve svých děrách, druzí syslově si hráli, předními nožkami se myli a své knírky hladili, jiní pak pozorně k nebesům hleděli a zočili-li poštolku, do děr lezli. Nad těmi pastvinami se třepetalo poštolek až hrůza! Mnohá z nich střelhitě se dolů snesla a některého neopatrného sysla uchopila a pěkným svým zobáčkem tělíčko mu cuchati

počala. Ale nebylo tam jen poštolek – bylo tam všech dravých ptáků. Orlové, supové, krkavci a havrani dělali se o zdechlinu blízko cesty ležící. Nelekali se nás mnoho. Nadzvedli se líně a hned zase se pustili do zdechliny.

V tůních a blátech pozorovati bylo zase jiný život. Celé stádo bývolů si tam hovělo až po rohy v blátě zahrabané, silně si oddechovali; bylo parno veliké.

Za takového pozorování přírody a lidí, cesta rychle mýjela a brzo jsme zastavili v Kutlovicích. Zde proměňovali jsme koně. Vedle samé pošty rozbil stánek svůj kebabčijá. Dovedně s plechovými kleštěmi (maša) obracel na skáře (roštu) nějaké kousky masa, jichž libá vůně se šířila až k nosu mému. Konečně kebabčeta byla pečená, pěkný list ze zelí byl utržen, opláchnut, na něm složil kebabčija několik těch kebabčat, přinesl i teplou placku (pytu) z blízké furny (pekárny) a posypal kebabčeta ještě drobně rozkrájenou cibulkou a petrželí a složil to přede mnou. O jaká to sladkost, jaká to chuť! K tomu ještě sklenku dobrého nefalšovaného vínečka. Toť požitek přímo božský, jemuž rovného jsem dosud nezakusil. A ta láce! S tureckou kávou – 2 groše! Považte! – Lira 143 grošů.

V Kutlovicích dohonil nás ruský kurýr a žádal nás, abychom mu dali přednost, by mohl s vážnými dokumenty brzo se dostat do Sofie. Nesouhlasili jsme. V Berkovicích opakoval zase prosbu svou. Jelikož tam nám bylo čekati až si odpočinou z Petrohánu vrátivší se koně, tož jsme mu své „prvenství“ postoupili, ale v brzku jsme zpozorovali, že jsme si uškodili o celých 12 hodin cestování prodloužili. Vděku za to jsme neměli, neboť pan kurýr v Sofii už nás nechtěl znáti.

Z Berkovice do Petrohánu šlo to pomalu, do Petrohánu dostali jsme se pozdě večer. Zde jsme koňů nenalezli, naše si museli odpočinouti a my tam přenocovati. Náš vozkva okupoval kočár a nám bylo vyhledati odpočinku v nízké krčmě. Vešli jsme do ohromné místnosti, temné a začazené. Ve středu protější stěny byl hodžak (komín), tam blikal oheň pod kotlem na železu zavěšeném, okolo ohně se hrálo několik černých osob – podobných lupičům. Po zemi – na podlaze, ležely jak se zdálo pytle. Hostinský nás uvedl do místnosti sousední, na dlouhé nečisté mindery. Na cestě kopl jsem do jednoho z těch pytlů, ale ulekl jsem se, když z něho hrubý hlas se ozval. V těch pytlech spali uhlíři, kteří v blízkém dubovém lese uhlí vyráběli. Nám nezbylo než usednouti na jeden z těch minderů, sedě dřímati a štěnice se sebe odhazovati. S netrpělivostí očekávali jsme, až se rozední. Konečně slunko se ukázalo. Byl to velkolepý pohled! Nad námi šuměly staré borovice a pod námi hoch pásl stádo ovcí a pískal na kaval, nástroj nám Čechům tehdejší neznámý. Opoďál v „mandře“ dojili kozy a ovce. Donesli nám mléka, posnídali jsme a okolo 6-té ráno počali jsme sestupovati po serpentínách ke Gyncy. Rozkošný byl při tom pohled na tu balkánskou květenu, na dolinu a protější hory, za kterými vystupovaly zasněžení velikáni. Při tomto sestupování ubohý cylindr vzal za své: smačkal se, tak že majitel byl nucen od jednoho hochy si koupiti bílou čepičku, kterou potom i v Sofii nosil. Sestup děl se pomalu, koně byli vysílení, unaveni a těž i hladovi. Jeden z nich povážlivě klopytal. U Beledihanu konečně musili jsme

koně vypřáhnout a je pást. Uchýlili jsme se do stínu kočárem na vyschlou louku vrženého. Po čtyř hodinovém odpočinku, hladovi a žíznivi pokračovali jsme ve svém putování a po 8 večer dorazili jsme teprve do Sofie, která na mne neudělala nijaký dojem. Brali jsme se starou lomskou ulicí, ke kostelu sv. Krále, u kterého v hotelu Iskar našli jsme přístřeší!

Druhého dne ráno počal jsem si prohlížeti město. Nejprve vešel jsem do kostela sv. Krále, který na vršku se nalézal a okolo byly ještě hřbitovy, které později kmet Dimitr Petkov zrušil a kostelíku a okolí dal nynější podobu. Z kostela nešel jsem daleko. Brzo zočil jsem knihkupectví a ve výkladní skříni – mohu-li ji tak zvat – několik arithmetik. To mě lákalo; rychle jsem vstoupil, knihy prohlížel na stranu dával, aniž jsem pozoroval, že si mne prohlíží starší muž, typický Bulhar. Když k vybraným knihám jsem připojil *Базин език* a Bogorův Slovník bulharsko-francouzský, tož muž ten sluhovi poručil, aby mi přidal i jeho „Slovníci“.

Tak jsem se seznámil se samým autorem D-r. Bogorovem, s kterým potom do jeho smrti udržoval jsem přátelství, a který nerad viděl, že nezůstanu v Sofii a dále do Rumelie jedu. Po delším rozhovoru o školství a školních knihách jsme se rozešli; hezký balíček knih zanesl mi sluha do hotelu a já, vyptav se kudy se jde ke „Konaku“, ubíral jsem se k residenci bulharského knížete. Brzo stanul jsem před tou budovou, kteráž byla skromným sídlem prvního knížete. Vedle na levo od „Konaku“, v malém domku, v těch místech, co je nyní dvorní tiskárna, bydlel inženýr Jiří Prošek, jemuž jsem měl odevzdati dopis od p. Jiráska. Vstoupil jsem do malého dvorku, kdež pod střechou točil mašinu bratr Jiřího Bogdan. Tiskli právě „Bulharský Glas“, který redigoval náš krajan D-r. Jireček a jemuž pomáhali D. Agura a jiní. Bogdan nedal se dlouho vytrhovati v práci, řekl mi, abych po schůdkách vstoupil do chodby, kde mne očekávala již mladá hezká paní, choť Jiřího, zvaná Aninka, s malým děvčátkem na ruce. Uvedla mne do salonu, skromně zařízeného, v němž nejdražším nábytkem bylo pěkné piano u dveří v pravo postavené. Paní Aninka velice vřele mne uvítala, na poměry doma se mne vyptávala, mimo to mi sdělila, že jest učitelkou kreslení v dívčím gymnasiu, že též vydala jakési Rukovodstvo kreslení. Brzo na to přišel Jiří, statný, vysoký a příjemný muž, pravý český konsul, jak Jirásek v Lomu tvrdil. Jiří po delším rozhovoru mi předložil, bych s ním do městského úřadu šel, že mne s českými inženýry seznámí.

Kmetstvo nebylo daleko, asi tam, kde jsou nyní vykopané základy proti zahradě vedle národního musea. Tam mne představil různým krajanům, mezi kterými byl p. Krásný a p. Emler. Kanceláře inženýrské byly v přízemí a tam v jednom rohu seděl náš krajan a třásl se zimnicí, která tehdá dosti byla rozšířena v Bulharsku. S inženýry šel jsem k obědu. Obědvali v hospůdce „u posledního groše“, asi v těch místech, kde bylo gradonačalstvo svou dobou, v ulici Lege. Tam mi různé „manžy“ odporučili a po obědě spěchal jsem do hotelu, bych si odpočinul a k večeru rodák písecký, p. Emler, mne provedl městem a okolím. Zavedl mne i k místu, kde Levsky byl popraven, různé reduty mi ukázal, načež po společné večeři jsme se rozloučili a se zase spatřili až po 26 letech v Ruščuku, kamž jsem byl poslán jako ministerský

delegát k maturitním zkouškám, kde p. Emler působil jako učitel deskriptivní geometrie.

S rodinou Proškovíc rozloučil jsem se druhého dne. Jiří mi povídal, že neměl jsem odpoledne odjížděti, dnes, kdy bude pršet. Usmál jsem se. Byl parný den a na nebi žádného obláčku. „Dle čeho soudíte, že bude pršet?“ ptám se udiveně. „Pohlédněte na Vitošu, tam u toho sněhového pole vidíte mráček“. „Ach, z toho mráčku přece nebude déšť!“ zasmál jsem se upřímně. „Jen dejte pozor“ soudil Jiří chladně „abyste nepromokl až do kůže“, a dal mi doporučující list na inženýra K. Trnku, který stavěl silnici z Ichtimanu do Tatar-Pazardžiku a byl svým sídlem ve Vetren Palance. Odpoledne po 2-hé opouštěl jsem Sofii. Nebe počalo se ale mraky pokrývat, a než jsme dojeli k Iskru, tu a tam to zarachotilo. Vozka-Turčín ohlížel se po Vitoši, práskal do koňů, kteří táhli prostou arabu se sedadlem už na „jajove“ t. j. na perách – na 4 řemínkách upevněnou desku, na které jsem seděl. A než jsme dojeli k Novému hánu, spustil se takový déšť, jako by z konve lilo a nás zachytil, než jsme vjeli do Jeny hanu. Měl tedy pan Jiří pravdu – byl dobrým meteorologem!

II.

Za deště měl jsem dosti času prohlédnouti si zříceniny starého „Kervan-serailu“. Byl to ohromný han. Kolik asi karavan mohl pojmuti? Zdá se, že o každou bylo postaráno krbem a vodou (kašnou). Škoda, že jsem všemu nerozuměl, co mi o tom hánu tam vyprávěli, neboť užívali mnoho tureckých slov.

Bylo po dešti! Vyjasnilo se, slunečko počalo hřáti a jízda byla příjemná, čerstvý vzduch, žádného prachu ani bláta, vypadalo to jako že prudkým deštěm vše je vypráno. Počali jsme stoupati. Já bohužel mimo malé mapy neměl jsem žádné příručky, která by mne o cestě poučovala. Takového Bedaekra tehdyž nebylo. Kanitzovo dílo o Bulharsku byla sice pěkná kniha, ale objemná, a nebylo jí lze s sebou nositi. Sám krajan náš D-r. Jireček v tu dobu jezdil po Bulharsku, sbíral materiál a sepisoval své „Cesty po Bulharsku“.

Dle mé mapky opouštěli jsme Sofijskou rovinu, blížili jsme se k „Pobitému kamenu“, vedle kterého a podél od Turků nedokončené tratě železniční jsme se brali stále výše, až konečně dosáhli jsme bodu nejvyššího a sjížděli jsme u Vakarelu ke hranici. Překročili jsme Srednú Goru. Vitoša nám zůstala za zády. Nový kraj i kraj! Ženy i muži jiného rázu nežli v Sofijsku. Radosť bylo podívati se na ta hezká děvčátka s červenými zástěrkami. Před Vakarelem zastavili jsme u celnice, která nás propustila bez přehlídky, když jsem se prokázal, čím jsem. Hned na to zastavili jsme se na poště, abychom si trochu odpočinuli. Vozka – Turek objednal si kávu, povytáhl koňům uši, vytřel každému zrak a plivl mu na hlavu. Vše to bylo pro mne něco nového. Mezi tím nás obklopili jak hoši, tak děvčata, smáli se, kritisovali všechno a počali se vyptávat odkud jsem a kam jedu. Všemu tomu ale rázem udělal konec vozka. Práskl do koní a již ujížděli jsme k Ichtimanu, kamž jsme se po dvouhodinném cestování dostali. Bylo to za soumraku. U kašny zastihli jsme ichtimanské

dívky v malebném svém kroji jak laškovaly s rovněž hezkými hochy. Pěkná idyla!

Unaven hleděl jsem si odpočinouti ve svém pokojíku umístěném nad konírnu. Jelikož dveře neměly klíče, zatarasil jsem vchod židlemi a stolem.

Ráno o 5-té mne Achmed zbudil, posnídal jsem čerstvý chléb a mléko a nerad usedal jsem do araby. Za městem pozoroval jsem, jak mlátili obilí. Za humny byly zřízeny mlaty. Na jednom z nich se projížděla na koni žena, která tyčí pobízela do chodu koně a osla zapřažené do nějakých saní, které na spodní straně byly opatřeny ostrými křemínky, jimiž drtil se klas i stéblo, z čehož prohazováním se odělilo zrno.

Na protějším velkém mlatu uprostřed ke kůlu na dlouhém provazu uvázáno bylo několik koňů, oslů a mezků, které rovněž žena popoháněla a kteří vydupávali zrní, jež se potom čistilo.

Hned na to bylo nám jeti po nově založené silnici. Poněvadž nebylo parních válců, musel každý vůz táhnout po této silnici. Bylo to namáhavé jak pro potah, tak pro povoz. Každý pohyb vozu zle se odrážel u cestujícího, zvlášť u mne, protože deska, na které jsem seděl, mne stále tloukla. Aby povozy nemohly na některých místech vybočiti se silnice, inženýr-krajan náš se o to postaral, a kde bylo potřeba, příkopy dal vykopati, přes které nebylo lze se dostat. Tak to šlo s vršku do vršku. Obtížná cesta! Často jsem se ptal vozky, budeme-li už ve Vetrenu. On hodil hlavu nazpět, popobídl koně a já v naději, že tam brzo budem, vyskakoval jsem na arabě dále.

Teprve později ve Slivně jsem se dověděl, co různé kývání a kladení hlavy znamená.

Na celé cestě jsme nikoho nepotkali. U Trajanových vrat pracovali na silnici dělníci a konduktér, Čech, který dohlížel na tuto práci, mne ujišťoval, že inženýra najdu ve Vetren-Palace.

Konečně k polednímu za nesnesitelného vedra unaveni vjíždíme do dvora, podobného spíše nějaké pevnosti, kde krajan náš v Palace vládl.

Nastojte! Co tam zříte! Pop ve svém úboru, na koni pod roztaženým deštníkem svolával všechny běsy na hlavu našeho krajana, jemuž tento rovněž takovým způsobem odpovídal. Hádali se. Inženýr potřeboval potahy, nechtěl nic darmo, vše dobře platil, ale okolní sedláci nechtěli ani za peníze pracovat. Rovněž i pop nechtěl povoz dáti a svůj vůz poslal pro dříví na zimu. Inženýr mu ale povoz zadržel, a s ním po tři dny svázel kamení a písek na „šose“. A když ani vozka, ani vůz se nevracel, šel je pop hledati a našel je u inženýra. Nechtěl ani slyšeti, že by v obci měl příkladem jíti napřed a druhé sedláky pohnouti, aby byla silnice brzo udělána a oni ji mohli užívat. Láteřil pop, láteřil, ale nebylo mu to nic platno! Konečně za proklínání ve velkém rozčilení vytratil se ze dvora, kde zanechal sluhu, povoz a sekyru.

Za takové nálady jsem se představil našemu krajanovi panu K. Trnkovi a jemu doručil psaní od inženýra Jiřího Proška. O p. Trnkovi jsem se dověděl

ještě v Sofii, že v Mnichově studoval techniku, tam v Bavorsku též po studiu byl v praxi a při stavbě dráhy potom že s ruským vojskem, jako vojenský inženýr, přešel Balkán, ve Slivně se ale těžce rozstonal tyfem, že nikdo ho tam nechtěl vzít k sobě, až rodina Panova se nad ním ustrnula, ho pečlivě v nemoci opatrovala a ošetřovala, tak že se vyléčil. Ale Trnka ukázal se člověkem! Vzal si svoji ošetřovatelku za manželku a ta si vážila svého Karla a žili šťastně v té samotě.

III.

Trnka přečetl dopis, upřímně mne přivítal a k obědu pozval. „Zde hospodu nenajdete, nic k jídlu mimo sýra neobdržíte. Pojdte!“

Ve stínu na dvoře bylo již prostřeno. Několik lahví vykukovalo z nádobykofy. „Škoda, pravil, že není žena má zde, je v blízkých lázních. Je to dobrá duše!“ Na to vytáhl láhev s nápisem koňak. Nalil dva kalíšky, pozvedl jeden z nich: „Tak na zdraví“ i vypil. „Pijte přece!“ Já ho ubezpečoval, že dosud žádné kořaly jsem nepil, co by tomu řekli v Čechách, kdyby mne viděli že piju „šňábu“, jak by spráskli nade mnou ruce a mne politovali, „že už jsem to dotáh na kořalu“.

„Láry, fáry, pijte! V Orientu se pítí musí, nechcete-li dostati zimnici“. Dal jsem si tedy říci a vypil jsem najednou ten kalíšek a na to hned zajedl několika kousky kyselé okurky. Hladový jsem byl, ano i žíznlivý. Chutnala mi dobře jehněčí polévka s rajskými jablíčky, krocan s kyselím zelím pečený na furně, konečně i bánice, kterou poručil Trnka přinésti. Liboval jsem si a přitom připíjel dobrého Vetrenského vínečka. Ku konci přinesl sluha ještě černou kávu. „Pijte, jen to tekuté, to husté nepijte“ poučoval mne krajan náš!

„Tak pojdte nyní a odpočiňte si“. Zavedl mne do své ložnice a já jsem se tam důkladně natáhl a hodinku pospal. Bylo po třetí, když Achmed koně do araby zapřáhl a když jsem se loučil s p. Trnkou, který prohlížeje můj vůz se mne ptal: „Což něco lepšího jste v Sofii nemohl najíti?“ Měl pravdu! „Tak tedy dobře pat, pozdravujte ve Slivně Panovic, o vánocích – na shledanou! Dávejte pozor na cestě, abyste si jazyk nepřekous!“

Bylo-li stoupání do Vetren Palanky obtížné, byla cesta k Tatar-Pazardžiku ještě horší. Slunce pražilo, náš vozík vyskakoval po kamenech a já držel se na rukou, neboť stálé nárazy desky mi působily bolesti v kříži zad ano i v hlavě. Po 1 1/2 hodinném plahočení a mlácení, poštětilo se Ahmedovi dostati se na „měru“, zajásal a potom stále se držel v slušné vzdálenosti od nového šose. Konečně po 6-té k večeru dostali jsme se do Tatar-Pazardžíku.

V hotelu mi nabízel plovdivský fajtandžija, že mne do Plovdiva hned zaveze za 2 ruble, konečně slevil na rubl. Já ale zůstal jsem věren svému programu cestovnímu, který jsme za pomoci pana Vasila Atanasova a p. Džambazova v Praze vypracovali, že v Pazardžíku přespím a ráno s dráhou do Plovdivu se vydám.

Tak se také stalo! V hotelu nalezl jsem slušný pokojík, dobrou stravu, pěkně pečené kuře a dobré víno. Ulehl jsem záhy, neboť časně ráno bylo mi vstávati. Usnul jsem rychle.

Okolo 11 ale vyrušila mne ze spánku hudba. Zdálo se mi, že vedle ve velkém salonu se tancuje. Nemýlil jsem se: několik Řeků tam popíjelo, laterna jim hrála a oni v náladě si zatancovali. Bylo po spánku! Válel jsem se po posteli, něco mne kousalo, přímo žralo, já ale nic neviděl, rány na nohou a rukou jsem měl jako od komárů. Byly to „mušičky“, které během dne se skrývají v koutech u stropu, jsou příliš malé, za to večer a za noci člověka silně napadají.

O třetí mne zbouzeli! Byl jsem již oblečen a brzo na to odjížděli jsme ke stanici, která se mi zdála býti dosti vzdálená od města. Odevzdal jsem zavazadla a počal si prohlížeti Hirschovu železnici. Nádraží, jakož i trať, úplně zarostla. Vše to svědčilo, že málo se tu jezdí a že jsem jim vzácným hostem. Konečně zazněl zvonec a počali jsme se pohybovati k Plovdivu. Šlo to ale skutečně „javaš, javaš!“ polehounku. Poznal jsem že jsem chybu udělal a nejel přímo z Tatar-Pazardžiku do Plovdiva; byl bych si ušetřil i peněz i námahy a získal čas!

Okolo 7-mé ráno zastavili jsme konečně na plovdivském nádraží. Pohled na město kryl jednak Džendem tepem, jednak nádraží. Dostal jsem se před nádraží. Jaký pohled! Do dnes nemohu na to zapomenouti! To velké město, rozložené na vrších (tepeta), plno džamií s minarety, vše krásně osvětlené, vyvolaly zvláštní dojem ve mne, který nelze vypsati!

Brzy na to kočár mne unášel do „Hotel Bulgarie“.

IV.

Jaká překrásná panorama! Před tebou město se svými bílými a žlutavými domky malebně na několika pahorcích rozložené! Džamie se svými báními ozářené ranním slunkem. K nim se druží minarety, které jako střely se vznášejí do nebeských výšin! V pozadí daleko v modru se ztrácejí hory s Balkánem.

Na levo od silnice blízko u nádraží vystupuje Džendem tepe, neboli Čertův vrch 283 m. vysoký – pravá botanická zahrada, na jejímž úpatí bělá se nová nemocnice. Na malé vyvýšenině před Džendem tepe – Markovo tepe s vytesaným do žuly hrobem Krále Marka, pravé to pro přírodopisce aquarium! Hrob víka nemá, slouží prý někde v pavlikánské mahale za koryto k napájení dobytka. Od těch tepet prostírá se řada zahrad Djulbachčia s několika domky až k silnici, a jest k západu zahrazená Bunardžikem, vrchem 233 m. vysokým, který zdá se býti trochu zalesněný s nějakým kioskem a s pomníkem na vrcholu svém – svědkem to prolité krve Rusů pro osvobození Bulharska od jha tureckého a vzpomínkou na bitvu u blízkého Markova a Dermendere dne 4. ledna 1878. K severu táhne se Saat tepe (209 m.) s věží s hodinami a se zříceninami staré turecké prachárny. Za tímto pahorkem vykukují v sadu v levo Nebetepe s několika stromky a k východu malebné Džambas tepe.

Vjíždíme do města kolem džamie různými lampičkami ozdobené. Je to v době ramazanu. Na „vikale“ zpívá právě hodža krásným hlasem ranní modlitbu, kterou velebí Allaha a jeho proroka Mohameda. Dole u džamie hromady zeleniny a ovoce. Turci srkají v blízké kavárně kávu a kouří nargile. Táhnem dále okolo hotelů Rodopy, Peterburgu a klikatou ulicí s pěknými pohledy na Džambas tepe a konečně vjíždíme na náměstí Džumaja s velkou džamií s dvěma minarety o dvou poschodích. Okolo džamie všechna řemesla rozložila svoje stánky v různých budkách. Hned vedle nich počínají masné krámy s úhledně zavěšenými a pozlátkem polepenými jehňaty a skopci, za kterými čistě ustrojení Turci předkládají pěkně do červena pečené jehněčí hlavičky – pravou to delikatesu – upozorňující na sebe častým řinčením plechových kleští, kterýmiž své zboží obraceli. Jsem v pravém Jiříkově vidění! Cítím se býti v Orientu – ve směsici různých národů a přepodivných typů. Počínám míti respekt před Turkem, kterého v širší své vlasti vidíval jsem vymalována jen na trafikách. Pozoruji, že špatnou představu jsem měl o tělesné jeho síle. Vidím před sebou zdravé, vysoké plemeno. Zahybáme v pravo, trochu do vršku, konečně kočár se zastavuje před vchodem hotelu „Bulgaria“.

Jsem v Plovdivě! Unaven cestou, unaven novými dojmy, odpočívám si. Když jsem se probudil zdálo se mi, že slyším hudbu, která hraje české písně, že slyším „Andulku šafářovu“. Nemýlil jsem se. „Co je to za muziku?“, ptám se sklepníka. „To je vojenská hudba“ odpovídá. „Tam naproti, na Sahat tepe bydlí kapelmajstor“ a ten tam učí vojáky. „Jaké je národnosti?“ vyptávám se dále. „Myslím, že je Pemak, dnes odpoledne je na vršku koncert“, doplňoval hoch a dále hleděl si své práce. K večeru skutečně jsem se seznámil s krajanem naším p. Švestkou. Usedl jsem blízko hudby, abych pozoroval kapelníka a zaslechl jsem, že mluví se svou ženou česky. Představil jsem se, byl jsem oběma srdečně vítán. Za řeči jsem vyrozuměl, že nejsou ještě dlouho v Plovdivě, že je dosud pomocníkem kapelníka Němce, který tyto dny odjíždí. Paní Švestková byla herečkou ve Švandově společnosti na Smíchově. Muž její, velice milý člověk, byl žákem Wagnerovým. Měl práce mnoho. Rozpisoval právě hudbu a velice ho to mrzelo, že každý jeho nástroj pocházel od jiné firmy, že nemá harmonii. Sbíral též bulharské nápěvy, které mu zpívali různí úředníci a venkované, z kterých potom komponoval „Bulharskou kytku“, ku které náš mistr Mrkvička po roce vykreslil titulní list. S nimi jsem povečeřel a okolo 11 večer vracel jsem se do hotelu.

Druhého dne ještě před obědem odebral jsem se do „ředitelství vyučování“. Tak se jmenovalo ve Východní Rumelii ministerstvo vyučování.

Tam jsem byl hned přijat od hlavního sekretáře pana Ivana Salabaševa, který pochází ze Staré Zagory, studoval v Praze na Malé staně a na universitě a po skončených studiích mathematických byl v Bolgradu v Besarabii, učitelem matematiky. Panu sekretáři vyřídil jsem upřímné pozdravy jeho učitelů: prof. D-ra Studničky a Aug. Pánka. Týž mne velice upřímně přivítal, nato poukázal, že v hotelu Bulgaria budu bydleti příliš draze. Po delším rozhovoru uvedl mne k řediteli vyučování, panu Joachimovi Gruevovi.

O p. Gruevovi jsem věděl, že se narodil v Koprivšnici, že tam, v Plovdivě a v Cařihradě školy obecné a střední navštěvoval, že mimo Cařihradu nic jiného neviděl a že vlastně je samoukem, který zná písemně a ústně výtečně arabštinu a turecky, mluví řecky jako Řek, francouzsky jako Francouz, mimo to i rusky. Též literárně byl velice činný. Přeložil celou řadu knih z franštiny, zvláště pěkně „Fysiku“.

Pan Gruev mne vlídně přivítal, uvedl mne k „minderu“ – tureckému divanu, sedl si po turecky proti mně, vytáhl svou těžkou stříbrnou tabatěrku a předložil mi cigaretu, kterou s díkem jsem odmítl. Ptal se mne též na cestu, zda-li jsem vystačil se zaslánými mi penězi a když jsem mu vysvětlil, že obnos 10 tureckých lir nebyl dostatečný, tož sám se uvolil, že mi do Slivna pošlou ještě 5 lir. Divil se, že dosti mluvím bulharsky. Žádal mne, bych mu objednal nějaký slovník česko-francouzský a francouzsko-český s nějakou mluvnicí českou, že by se rád češtině přiučil. Donesl jsem mu druhého dnes Fastrovy slovníky a pan direktor skutečně začal česky číst a překládat velice hravě.

V.

Za rozhovoru přinesl kafedžija tureckou kávu, kterou direktor sám mi podal. Bylo mi zůstatu i když k direktorovi vstoupil slivenský biskup Gervazi. Představil mne, vysvětloval mu, že nechci v Plovdivě zůstatu, že chci do Slivna. Biskup mne ubezpečoval, že ve Slivně je hezky, že v každé ulici teče „voda“, vůbec vychvaloval svou residenci nade vše. Divil jsem se tomu, proč takovou váhu klade na „vodu“ – teprve později jsem poznal, co značí „voda“ v Orientě. Vladyka mi též radil, bych do Slivna telegrafoval, aby mi do stanice Kermenli poslali kočár, abych tak pohodlně se dostal do toho balkánského města. Konečně jsem se poroučel, direktor mne velice líbezně propustil a zval abych zítra zase přišel.

Zastavil jsem se ještě u hlavního sekretáře, kde jsem se seznámil s ředitelem plovdivského reálného gymnasia, panem Grigorem Karadžovem, mužem výrazného obličej, plnovousu, ostrého oka a nízkého vzrůstu. Pan Karadžov studoval současně s p. Salabašem na malostranském gymnasiu v Praze, byl žákem Pokorného a Aug. Pánka, velice ideální a čestný člověk, veliký přítel Čechů. Přemlouval mne, abych v Plovdivě zůstal, že ve Slivnu se zahrabu; vysvětlil jsem mu, že do Slivna se utíkám jen na rok, abych se naučil řádně bulharskému jazyku. Zval mne, abych se šel po obědě podívat na gymnasium, což jsem též učinil. Gymnasium tehdáž bylo umístěno v žluté budově na vrcholu Džambas tepe – velké budově s prostorným salonem a velkými třídami.

O sbírkách nemohlo se mluvit, též o nějaké knihovně, mimo žákovskou, která kromě bulharských knih vykazovala dosti ruských. Zdá se, že více se věnovalo pozornosti fysice. Viděl jsem tam ohromnou baterii Leydenských lahví, pěkně vyzdobených, a jako kůželky velkých. Pan Karadžov měl by rád takové gymnasium jako v Čechách, proto čekal s netrpělivostí na učitele z Čech povolané. Pan ředitel mluvil česky pěkně a mezi jiným se mne vyptával, zná-li Jana Vagnera, který ve školním roce právě minulém (1879/80) účinkoval

v Plovdivě na gymnasiu vyučuje dějepisu a zeměpisu. Jako učitele ho chválil velice, byl řádný a pracovitý, ale tůze přísný. Žáci si ho vážili, dobře se učili, ale ta jeho přísnost nebyla jim zrovna po chuti. Vysvětlil jsem mu, že Vagnera znám osobně, že studoval v Písku na gymnasiu, kde od příchodu Bulharů do tohoto jihočeského města byl jejich věrným přítelem, s nimi se procházel a učil, s nimi i bydlel a o ně se staral. Naučiv se od nich dobře bulharsky, jal se překládati různé obyčeje a povídky, které uveřejňoval jako gymnasista v „Otavanu“ a jiných časopisech. Tím obracel na sebe pozornost. Byl ale velice domýšlivý a nervosní, někdy až přespříliš a tehdy vyvolával nepříjemnosti, ano pokoušel se i o sebevraždu. Říkali mu, že má „o kolečko“ více – že je „rapl“. Po studiích gymnasiálních odešel do Prahy studovat filosofii, hlavně ale dějepis a zeměpis. Tam se seznámil s právníkem Petrem Dančevem ze Slivna, s kterým potom vydali první bulharskou mluvnici a malou bulharskou anthologii. Byla to první kniha, dle které každý z nás se učil bulharštině.

Pan Karadžov mi vypravoval, jak se o něho staral, ano i byt mu u řecké rodiny vyhledal. O byty tehdáž nebylo nouze, ale „mládence“ (jergena) nechtěl nikdo do domu vzít, aby tím pověst dcer domácího netrpěla. Vagner rádně činži platil, pořádně se choval, mnoho s domácími nehovořil, ale jednoho krásného dne z jara z bytu se vytratil. Téhož dne totiž dcerka domácího vyprala svou výbavu a urovnávala ji a k tomu užila veškerých postelí, stolů a židlí v celém domě, ani pokoj Vagnerův nevyjímaje. Vagner, vraceje se ze školy, našel ve svém pokoji různé ženské košile, spodky, havlije (koupací plášť), piškyry, jurgany a tak se toho ulek, že dům opustil ze strachu, že se mu ukazuje, co dcerka má, že se naň dělají nástrahy, aby si ji vzal. To bylo i příčinou, že se s p. Karadžovem pohádal a jej obviňoval, že ho chce za Řekyni oženiti a na konec se svého místa zřekl, z Buharska do Ruska odjel. Ale i tam dlouho nevydržel; táhl ještě dál až do Ameriky, odkud po svém návratu začal vydávati týdeník, myslím, že v Mladé Boleslavi, ale brzo potom zemřel.

Na jeho místo byl povolán Václav Dobruský, klas. filolog, mimo něho Lud. Lukáš pro chemii, Her. Škorpil pro přírodopis, na které pány se těšil pan Karadžov, že je přiveze z Čech gymnasiální učitel Minko Brkalov, který o prázdninách v Praze tiskl různé učebnice.

Den na to jsem se rozloučil s p. direktorem Gruevem, Salabaševem, Karadžovem a Švestkou, prohlédl jsem si též město, zvlášť řeckou a židovskou mahalu, Imaret, džamii, bezesten, přešel most, abych viděl „Marici tu okrvavenou“ a mohu říci upřímně že nerad jsem z Plovdivu odjížděl. Do Slivna jsem netelegrafoval, nevěděl jsem, na koho se mám obrátiti. Cestovalo se po Hyršové železnici velice pomalu. Z Plovdivu se vyjelo o 7-mé a po 12 přijelo se do Trnovo-Sejmen, kde nám bylo čekati na vlak z Odrinu a bylo nám přisedati na vlak do Jambole. Času jsme měli dost. Co mne překvapilo, byl bufet v Trnovo-Sejmenu se svým čistým zařízením, velmi dobrou kuchyní a znamenitým vínem. Posilněn vyšel jsem z nádraží, abych viděl ruský pontonový most, který blízko železničního byl umístěn. Při tom mi padlo do oka celé hejno různých vodních ptáků, které pod stanicí k východu v zátocě se brodily. Mezi

těmi viděl jsem pěkné pelikány, velké labutě a různé volavky, což mne ohromně zajímalo.

Konečně hnul se náš vlak, šlo to „javaš, javaš“ (pomalu) ke Kermenli, kamž jsme asi okolo 6-té se dostali. Nastal tu shon po vozech; než jsem vyzvedl zavazadla, všechny kočáry odjely a zbyla tam jen jedna araba, která za 3 ruble mne do Slivna zavezla. Vzpomínal jsem si na radu biskupa Gervaziho, ale bylo pozdě. Seděl jsem na svém kufru a uvažoval o své nicotě. Šlo to samou kukuřicí, která byla tak vysoká, že se náš povoz s námi v ní ztrácel a nebylo pro ni ničeho viděti. Obrátil jsem proto zřetel svůj k voskovi a k potahu. Voska – turčín – seděl na nějakém pytlu s kříženými nohama, pokuřuje ze své malé dýmky. Tu a tam pobídl potah.

VI.

Zvíře, které zapřahnuté bylo do araby, podobalo se sice koni, ale od něho se odlišovalo svými dlouhými ušima a řídicím ohonem. Počal jsem v duchu si vzpomínat na ty různé smíšenice, o nichž jsem se učil v zoologii, až konečně jsem došel k úsudku, že mne táhne – mezek.

Ale náš mezek nerad mne unášel k Slivnu. Byl celodenním dřením utmácen, mouchy mu nedaly klidu, stále se oháněl, ale též byl i hladový – rád si po cestě utrl nějakou čekanku nebo list kukuřice. Šlo to tedy příliš „javaš“, a oněch dvaadvacet kilometrů z Kermenli do Slivna bylo pro mne věčností. Konečně jsme dorazili k řece Tunži. Bylo to hodně za šera. Voska vypřáhl mezka, zavedl ho do řeky a důkladně ho pošpíchal vodou, vybrodil, na to mu vytahal uši, vytřel zrak a znovu zapřáhl. Počal mezka řádně tlouci; ten počal klusati a brzy jsme se dostali na druhou stranu řeky a po slušné silnici dlouho jsme objížděli kopec z levé strany pln vinic. O Slivnu ale – žádné památky! Konečně jsme přebrodili řeku, jeli okolo vymleté mohyly a najednou jsme se octli ve Slivnu, které pro zahrady a tmu nebylo lze viděti. Několika klikatými uličkami dostali jsme se do hotelu „Slavjanský klub“, jenž mi byl doporučován ještě v Plovdivu. Turek se sluhou vynesli má zavazadla do prvního poschodí, kde mi vykázána byla světnička. Při světle čadící lampičky jsem spozoroval postel železnou s kovovými okrasami, stůl, židli a krb. Zaplatil jsem Turkovi, který slušně poděkoval a já jsem se sháněl po večeri. Sluha mne ujišťoval, že „gotvač“ (kuchař) dávno odešel domů a že k jídlu není ničeho. Toto vyjednávání se dělo před mou světnicí ve velké předsíni, v jejímž zadním koutě u stolu pěkně prostřeném, vřel lesklý samovar a tam popíjeli čaj ruský důstojník s pánem v bílých plátěných šatech. „Kdo jsou ti páni?“ ptám se sluhy. „Kapitan a doktor“, zněla jeho odpověď. V tom ale povstal doktor a zamířil přímo ke mne. Představil se jako Dr. Emborg, Rus, učitel kreslení v gymnasiu, a já jsem mu oznámil, že jsem jeho kolegou. „Vy jste zajisté Čech?!“ – „Toť se rozumí – Já jsem to hned poznal po vašem přízvuku“ tvrdil doktor. „Přijměte, prosím zavděk jedním čajem“ a vedl mne ke stolu. „Vot – pan Šolz – vedu Vám krajana“. „Co že, pan kapitán jest Čech?“ s radostí velikou jsem se tázal. „Arciť“, odpovídal kapitán „od narození“. Sedněte. Zajisté jste hladový

a žízňivý. Zde máte sardinky, kaškaval a chléb. Jaký čaj pijete – silný nebo slabý? Sám mi nalil čaje, podal citronu a cukru a počal mi vysvětlovati, jak Rusové pijí čaj s cukrem, bez cukru, s „pridumkou“.

Pan Šolz pocházel z Písku. Jak se dostal do Ruska, jsem se nedověděl. Během války se vyznamenal. Prsa jeho zdobil kříž Sv. Jiřího. – Byl ve Slivně pomocníkem velitele družiny. Vyptával se na vlast a zvláště na rodné místo a abychom setkání oslavili, musil doktor otevřít láhvičku vína, toho pravého, které „na zdraví“ jsme vypili a potom „dobrou noc“ si přáli.

Ráno zbudil jsem se po sedmé. Ze spánku vyrušil mne nějaký rachot. Myšky se pěkně po podlaze probíhaly, mé zavazadla obkukovaly a při nejmenším mém pohybu hned do děr zalezly. Pode mnou byly konírny, z nich libý zápach vycházel. Počal jsem si prohlížeti svou postel. Můj slamník byl velice špinavý, rovněž prostěradlo a polštáře. Stěna vedle postele ukazovala, že tam bylo krvavé pronásledování ubohých – štěnic, kterým nedovolili, aby do postele se dostaly přímo z podlahy, neboť nohy postele stály v malých cylindrech vodou naplněných.

Sluha již obkukoval a na mé zavolání přinesl mi čaj se „simitem“ (houskou). Ptal jsem se co dělá kapitán a doktor. Doktor prý si ještě hoví v posteli, kapitán před hodinou odebral se do kasáren. Já okolo deváté opustil jsem hotel a šel do „čítaliště“, abych se pozeptal po krajanu našem, inženýru Friedrichovi, kterého mne jako výtečného společníka a druha ještě v Sofii doporučovali, ale o kterém v „Slovanském klubu“, ničehož nevěděli. Sklepník „Ivan“ z „čítárny“ mne ubezpečoval, že teprve k obědu přijde inženýr, prý to veselý pán.

V tom mne však někdo osloví česky. Byl to pan Alexandr Kozarov, který do prázdnin byl ředitelem gymnasia, a pro svou přednášku „o Darvínovi“ byl po vůli slivenského biskupa přesazen do Staré Zágory. Pan Kozarov pěkně mluvil česky, vystudoval v Čechách celé gymnasium a upřímně se radoval z mého příchodu. Hned jal se mne hostiti, poručil Ivanovi, aby přinesl „jeho milosti“ koňak. Já při těch slovech celý se zapýřil. Já – a milost! Brzo ale byl jsem vyléčen ze své domýšlivosti. Objevil se žebrák, celý otrhaný, až mu bylo viděti nahé tělo, a tu pan Kozarov velel Ivanovi, aby „jeho milosti“ (žebrákovi) dal pět para. Stály proti sobě dvě – milosti: žebrák a já!

Za nedlouho se objevil hezký elegantní mladík – pan Petr Dančev, kterého jsem znal z „akademického spolku“ z Prahy, kde s Wagnerem sepisovali bulharsko-českou gramatiku. Dančev studoval v Králové Hradci u ředitele Klumpara, rád česky mluvil a dal si na své správné češtině záležeti, tvrdě, že školní rada Kosina při matuře ho veřejně chválil, že tak řádně zná češtinu a českou literaturu. V brzku pod košatým brestem, na kterém před nedávnem za dob tureckých Turci Bulhary věsili, shromáždili se slivenští studenti: Atanas Chytov, jenž v Oděse právo studoval, Prodanov, pomocník prokurátora, který v Čechách učitelský ústav studoval, Maksimov, gymnasijsní učitel a celá řada druhých. Všichni mne srdečně vítali, do svého středu vzali a já musel s nimi. Podnikali výlet ku „pramenům“ nad továrnou.

Táhli jsme ulicí knaževskou, okolo továrny na sukno, kamž právě vjížděla karavana velbloudů, aby na hrbech svých zavezla do Turecka sukna. Byla to pro mne podívaná, viděti velbloudy, celou karavanu aspoň 50 kusů, před kterými na oslu jel průvodce červeně oblečený.

Hluku jsme dělali dosti, takže domovní dvěře v ulicích, kudy jsme se brali, se otevíraly a za nimi vykukovaly – hlavičky hezkých Slivenek.

Za továrnou, pod stinnými ořechy rozložili jsme se táborem. Tam nám položili rohožky, na ně prostřeli pěkné slivenské čergy s měkkými polštáři, na které jsme usedli „á la turca“ a čekali, až bude oběd hotov. Abychom však hladem neumřeli, tož se na dřevěných miskách předkládali lokanky, čerstvá pastrma, sudžuci a druhé delikatesy, ku kterým se přikusovali okurky „na trkala“. Aby chutnalo dobře, tož různé amery, grozdovky, koňaci – tvrdily muziku!

VII.

Těch různých „truňků“ jsem se bál, zvláště, když jsem viděl, že u „pramenů“ – ve vodě studené, balkanské – se ochlazují respekt vzbuzující damadžany slivenského vína. Blízko od těchto „pramenů“ rozdělali velký oheň, chrastí a suchých révových kořenů bylo při ruce dosti. Když plameny ochably, počali péci na rožni dvě pěkná jehňata. Rožeň a jehně, zase něco nového pro mně! V Čechách měl jsem příležitost prodělati několik „pikniků“, ale žádný dle příprav nemohl se vyrovnati tomuto – slivenskému. Vedle velkého ohně na menším se vařila jehněčí polévka – celá červená od paprik a smažili se rybky.

Poledne se blížilo! Studenti a druzí stávali se netrpělivými. Zdálo se že očekávají někoho. Za nedlouho se slyšelo: „Už jdou!“ Skutečně několik oslů obtížených „disagami“ a košemi spěchali drobnými krůčky k nám. Za nimi bral se hlouček pánů, mezi kterými byl též prefekt pan Atan. Načev. Panstvo bylo velmi srdečné, ale hlučně přivítáno a já byl všem představován jako „nov daskal“ (nový učitel).

Chytov se svou baklicí – hostil dobrou slivovicí; nálada se stupňovala. Humoru a smíchu bylo na všech stranách! Usedli jsme na čergy a polštáře kolem velkého ubrusu na zemi prostřeného a posypaného ořechovým listím.

Za ubrousky sloužil úzký, ale několik metrů dlouhý ručník, který jsme si položili na klín a jenž sloužil hned několika nám – abychom se nepokapali.

Učitel náboženství Maksimov požehnal jídla.

Sardinky, olivy, raci, sudžuci se ztrácely ku podivu. Doktor Dančev obrátil se k prefektovi se skleničkou vína, červeného jako granát, a děkoval mu, že přijmul pozvání a se dostavil mezi studenty a poručil potom shromáždění, aby podle starých studentských tradic a pravidel vypili sklénku na zdraví pana prefekta „eks“. Stalo se. Zapěli „Gaudeamus igitur“. Na to roznesly se zvuky různých klarinetů a píšťal, do kterých se mísily i housle. Slivenští cikáni nedali si ujíti takovou pěknou příležitost a zahráli nám „Marš“. Veselosti přibývalo.

Donesli polévku. Zdálo se mi, že ji asi nebudu moci jísti. Můj soused – dobrodružný jurista Chytov – synovec vojvody Panajota Chytova – mne stále pobízel. Chutnala mi.

Po té donesli rybky smažené a několik „kyramid“ (tašek) dobře zalepených hlinou. „Co to asi je?“ jsem si myslel. Chytov, jako by četl moje myšlenky, pravil: „Uvidíš!“ Tím hostím já. Nachytali jsme v Balkánu pstruhy a upekli jsme je po hajdušky. Skutečně, tašky se odlepily a hle – větší a menší rybky – výtečně pečené. Omladina zajásala.

„Bravo Chytov“ se ozývalo ze všech stran. „Tys na novo dokázal, že jsi starým – hajdukem! Nechť pijeme na jeho zdraví!“ Zase pozvedli skleničky, zařinčelo to a „rojně vince“ vešlo do života našeho, aby nám neuškodilo.

Náš ceremoniář – p. Prodanov, považoval za svou povinnost oznámiti nám, že dobré matičky našich studentů se o nás důkladně postaraly, abychom nezemřeli „na poušti“ hladem, podotýkal to hlavně proto, že též máme o večeri postaráno a že sluší vyprázdniti sklénku na zdraví těch dobrých matek. Nové halo, nový povyk!

Servírovali pečené jehněčí. Pěkně bylo rozřezáno a rozloženo na stříbrolesklých tavách. Znamenitě chutnalo, k tomu byl též salát hlávkový a „nová trošije“. V několika minutách byly mísy prázdné. Vypadalo to, jako bychom byli vůbec ještě nejedli. Já sám jsem se divil, že jsem při dobré chuti. „To dělá ten balkánský vzduch a ta dobrá voda“ ujišťoval mne můj z pravé strany sedící soused – pan Sjarov. Dopouštím, že vzduch trávil – ale vody dosud jsem neokusil, neboť jsem se jí bál, an mne můj přítel p. Vasil Atanasov zrazoval: „Nepij tam (v Bulharsku) vody, abys nedostal – tyfus“ a já se řídil dle této rady. Hned na to se objevily tendžury s pilafem (rýží) a kuřaty. I to šlo na dračku. Prefekt – p. Načev – prosil, aby mu dovolili, by pronesl několik slov. Ze všech stran se ozývalo: „dejte víno!“ a skleničky se plnily.

Prefekt vyslovil radost, že se nachází v tak veselé společnosti, že kolem sebe vidí většinou studenty, naši chloubu, kteří než se rozlétnou jako vlaštovky do cizích zemí, aby tam obohatili se vědou a uměním pro svou vlast, dle starých slivenských tradic spěchají ku „pramenům“, aby se posílili na dalekou cestu. Přál jim všeho nejlepšího a vybízel nás všechny, abychom pili na jejich zdraví. Urá! Urá se rozneslo a též Urá se vracelo co ozvěna od skal. Hudba zahrála „Šumí Marica“ a všichni počali zpívat. Studenti měli pěkné hlasy. Zpívalo se rusky, buharsky a česky, zvlášť „Šly panenky silnicí“ a „Glo-glo-gloria, jak se to vínečko pívává“. Chytov dokonce musel dáti k lepšímu písně hajdučké. Vůbec nálada byla srdečná. Počalo se tančiti – „choro“.

VIII.

Po tanci zasedli jsme znovu a v hodech se pokračovalo. Přišla na řadu banice, jedna byla se sýrem, druhá s rýží. Brzo zmizelo i to z obzoru. Vína však neubývalo. Byl to domácí, nefalšovaný nápoj. Phyloxery tehdy neznali. Každý pil a byli zvyklí – pít.

Ba i na kávu nezapoměli.

Z „džezvet“, malých a velkých, plnily se úhledné červené hrníčky – z nichž se srkala káva.

Nastala únava! Každý z nás hleděl po tak dobrém obědu si trochu odpočinouti. Ulehli jsem na čergy a pokryli se svým horním šatem.

Po skončeném „kefu“ začalo to znova. Zpívalo se, řečnilo se, otázka všeslovanská, se přetřásala a pilo se zase na všeslovanskou vzájemnost. Bylo to tehdy skutečně ideální. Nebylo žádných politických stran.

Někteří se též vykoukali v blízkém „reservoiru“.

K šesté hodině znovu usedli jsme, abychom povečeřeli. Žasl jsem na tím, co nám ty dobré matky všechno poslaly. Kůřat pečených a smažených, krocánů a kachem v nadbytku! O moučníky nebyla nouze: baklavy, bánice, záviný atd. Ovoce všeho druhu: hrozny, broskve, mandle, mimo pěkných švestek, ve velkém výběru.

Slunce zašlo za hory. Pannakbajír házel velké stíny. Počal váti „večerníček“ a cítil se chlad. Vzhůru domů!

Bylo po sedmé, když jsme se seřadili k pochodu. Byla to pěkná podívaná. Všichni veselí. Za zvuku klarinetů a zpěvu kráčeli jsme slivenskými ulicemi a dovedli jsme prefekta domů, tam jsme mu zazpívali ještě „Gaudeamus“ a na to jsme se rozešli. Kozarov mne zavedl do „čítaliště“, kdež před hospodou seděl u stolu a večere inženýr Friedrich. „Tady je ten pan Friedrich, náš městský inženýr“ mi ho představoval.

Inženýr – zavalitý pán – vstal, sundal skřípec z nosu, nasadil si ho znova a počal si mne prohlížeti od paty až k hlavě. Podal mi potom ruku, a pravil: „Vy jste to pěkně vypral! Už v celém městě se o Vás povídá, že včera jste přijel a dnes už se studenty u „pramenů“ tak jste se nadržoval, až pod obraz boží, že Vás museli do hotelu zanést.“

„No, to jsem rád, že jste mne aspoň viděl, alespoň můžete dosvědčiti pravý opak toho“, jsem mu žertovně odpověděl. To nás sblížilo! Od té doby stali jsme se nerozdílnými druhy. Poznámka Friedrichova nevyšla mi však z mysli – vždy jsem hleděl abych „nepřebral“, abych tím neuškodil svému stavu.

Pan Kozarov nám popřál dobrou noc a my s panem Friedrichem jsme zůstali seděti před hospůdkou, kdež mne podrobil inženýr výslechu; byl jsem nucen mu sdělit, odkud jsem, čím byl můj otec, kde a jak jsem studoval. Konečně Friedrich vstal a mne zavedl do hotelu. Šel se mnou nahoru, prohlédl si dle svého způsobu můj pokoj a řekl otevřeně, že asi dlouho mně bude bydlet v hotelu, neboť ve městě nelze nalézt pokojíku s nábytkem pro svobodného pána. „Kdybyste byl ženatým, tož byste zde našel za pakatel pěkných bytů.“ Nepotěšil mne mnoho. Na to přisedli jsme ke stolu, kde kapitán Šolz s Embergem večereřeli. Já však dlouho jsem tam nevydržel, byl jsem celodenním výletem příliš unaven a chtělo se mi spáti, proto jsem se poroučel.

Spal jsem sen spravedlivých. Ráno okolo 8-mé někdo zaklepal na moje dvře. Sklepník mi oznamoval, že nějaké děvčátko chce se mnou mluvit. Oblékl jsem se na rychlo a vyšel na chodbu, abych s děvčátkem asi 12letým, slušně, čistě ustrojeným pohovořil. Vyřizovalo mi pozdrav své matky, která se dozvěděla, že prý hledám byt a nabízela mi pěkný pokoj ve svém domě. Zpráva ta mne velmi potěšila. Slíbil jsem, že se přijdu na byt podívat.

Po snídani mne zavedl sluha do gymnasia, které bylo umístěno ve velkém tureckém domě blízko lázní. V hamerliku byla řiditelná se sborovnou a třídami II., III. a IV. a ve vedlejší jednopatrové budově byly dvě světnice pro první třídu. Bylo to ještě v době prázdnin! Řiditel, pan. M. Dr. Mirkovič, lékař, mne srdečně uvítal a mi oznámil, že právě dostal z Plovdiva od „direkce“ moje jmenování a zároveň poukázku na 5 tureckých liber, které mi má vyplatiti, což jsem rád vzal na vědomí, neboť v mé kapse se ukazovalo veliké „Toričelovo vacuum“. Napsal jsem hned patřičnou „razpisku“ (kvitanci) bulharsky, bez cizí pomoci, k údivu samého řiditele a jeho sekretáře. Pan řiditel kroutil hlavou, když moji kvitanci četl, divil se, že tak správně a hezky píše a že mám dobrý sloh. Vysázel mi 5 liber, ukázal mi co mám dělati, abych hodně toho zlata dosáhl: bylo mi jedním penízem po obličejích jezdit a konečně na peníz plivnouti. Učinil jsem, jak mi bylo raděno! Rovněž mi oznámil pan řiditel, že pan prefekt mne jmenoval členem komise pro přijímání stipendistů a že tato komise zahájí za několik dní svou práci.

Za hovoru objevil se přítlostlý pán Monsieur Bertrand, francouz, se značkou oficíra akademie; týž přednášel francouzštinu v hořejších třídách gymnasia a byl správcem francouzského pensionátu, jemuž mne pan řiditel představil a mu ukázal jak bulharsky píše. S p. Bertrandem přišel pan Minov, který svého času v Marsillii obchodní školu navštěvoval a ve svém rodišti potom v dolejších třídách francouzštině vyučoval. Kromě tohoto jazyku přednášel též „diplografii“, které se tehdy dávalo zvlášť čestné místo mezi vyučovacími předměty.

IX.

Konečně přišel i Maksimov, který vyučoval náboženství. Nijak se mi to nelíbilo, že jeden učitel, a ne kněz, může vykládati zákon Boží. Řiditel, když nás viděl tak shromážděné, tvrdil, že bychom už mohli školu otevřít.

S p. Bertrandem jsem společně školu opustil a týž mne zavedl do svého pensionátu na náměstí Skobeleva proti „sahatu“ (hodinám). Ukázal mi vzorně a čistě zařízené ložnice, velkou prostornou studovnu pro žáky, slušnou jídelnu, pokojíky pro učitele – instruktory – a konečně zavedl mne do svého kabinetu a tam počal mne hostiti velkou sklenicí pravého koňaku. Okusil jsem a na jeho zdraví trochu té tekutiny vypil. On ale si na dobrém koňaku pochutnal. Po krátké návštěvě jsem se poroučel – právě tlouklo naprotější věži dvanáct. Spěchal jsem k obědu do „čitaliště“.

Kuchař Lazar, originelní figurka, hubený a vysoký, s vyhrnutými rukávy, s oholenou hlavou až na chumáč vlasů na samém vrcholu hlavy, s ubrouskem

ne docela čistým, přehozeným přes levé rameno, mne uctivě pozdravoval a hned vedl k velikým čistým, leským měděným kotlům na ohništi vedle sebe postaveným a jal se zdvihati puklice – rovněž měděné a dobře pocínované, by mi ukázal, co uvařil a čeho bych si přál. Vybral jsem si polévku, kuře zadělávané a krůtu se zelím. Usedl jsem ke dlouhému stolu. Byl jsem prvním hostem. Divil jsem se nemálo, že stůl nebyl pokryt ubrusem. Za nedlouho přicházeli strážníci, též náš ředitel, který usedl proti mně, a brzo na to se objevil i „mindis“ (inženýr) Friedrich ode všech mile vítán. Sedl si vedle mne. Byl to můj první oběd ve Slivně.

Chutnalo mi vše dobře, zdálo se mi, že ty porce, ač dosti velké, jsou předce jen malé pro mne. Vypil jsem též 1/4 dobrého vínečka, pojedl hrozňů a konečně vypil černou kávu. Na to sklepník Ivan přinesl veliký „tefter“ (knihu), otevřel jej na nové stránce, kdež ve středu již bylo zanesené moje jméno dosti zkomolené. Pod tím napsal jsem datum a co jsem jedl s cenami, kteréž mi diktoval Ivan. Nebylo to mnoho za tak panský oběd. Totéž učinil Friedrich a opustili jsme společně hospůdku. Liboval jsem si, že je to zde dobře zařízené, že člověk celý měsíc, a i déle, může na dluh jísti a popíjeti.

Inženýru jsem se též pochlubil návštěvou tak záhy z rána a ptal se ho, zda-li zná ten byt. „Tam musíme spolu“ zněla krátká jeho odpověď. „Já Vás tam zavedu“. Byl jsem tím radši. Požádal jsem jej, by mi ukázal, kde bydlí Panov, tchán Trnkův, jemuž mám vyřídit pozdrav od zete. Vytáhl z kapsy a z pozdra svůj zlatý časovník (hodiny), podíval se na něj, a řekl: „Času mám ještě dosti, pojdte, půjdeme tam nyní. Není to daleko odtud“. Šli jsme zase k francouzskému pensionátu, zahrnuli jsme na levo a brzo byl před námi ve dvorečku čistý, jednopatrový domeček. Dole seděla stará Panová, u stavu, dobrotu ji bylo vidět ve tváři, a tkala nějakou čergu. Mnoho se zaradovala, když nás spatřila, rychle povstala a nás vítala. „Starika“, její muž nebyl doma, byl v Balkánu pro dříví a co nevidět měl se vrátit. Ze zahrádky vyběhlo děvčátko asi 12-13leté „Jovka“ – dcerka, kteráž nás jako sestra své bratry přivítala.

Vyřizoval jsem ji „mного zdrave“ od inženýra Trnky, který o vánocích přijede a vypravoval jim, jak mne přivítal a pohostil. Jovka mezi tím odběhla a za nedlouho se vrátila, přinášejíc na leském podnosu několik nádob skleněných, v jedné kulaté nějakou bílou hmotu, ve druhé ve vodě lžičku, několik lžiček na malé podlouhlé skleněné misce, prázdný talířek skleněný, dvě sklenice pěkně broušené naplněné vodu. Šla s tím přímo k Friedrichovi, pěkně se před něho postavila, trochu se uklonila a „zapovedajte“, řekla. Inženýr vážně vzal z talířku lžičku, nabral na ni bílé hmoty, obrátil se k paní Panové a Jovce „na zdraví“ pravil. Sladko požírel, lžičku na prázdný talířek položil, vodou z broušené sklenice zapil. Stará Panovice před tím ustala v tkaní, pokorně se postavila k dceři a na pozdrav inženýrův odpověděla: „ať slouží ku zdraví!“ Po tom přistoupily ke mne. Byl jsem skutečně rád, že s inženýrem začaly, neboť po prvé ve svém životě byl jsem hostěn „sladkem“ a to „růžovým“. Byl bych se byl spustil do toho „sladka“ důkladně a tak to udělal, jako můj dobrý přítel Stříbrný při svém příchodu do Lom Palanky, který jedl až konečně dál nemohl a prosil, aby se nehoršili, že dál jíst nemůže. Od té doby dával jsem pozor

na všechno, okukoval a hleděl, abych se neprohřešil proti bulharským zvykům a mravům.

Hned na to se rozlétla vrata do dvorku a muž asi 50 letý, vysoký, v poturách, hezkého zevnějšku, hnal do dvora pěkného osla, na kterémž s obou stran byla přivázána pěkná polena bukového dříví. „To je náš tatík! Vrací se z Balkánu, kde byl pro dříví“ zvolala Panová. Fridrich vstal, šel „starému“ naproti, podal mu ruku, hezky ho přivítal a mne představil jako „nového daskala“. Panov ale nejdříve obsloužil osla, dříví pozorně srovnal pod kolnou, osla přivázal, dal mu sena a potom teprve k nám si přisedl a na zdraví naše se vyptával. Cítil jsem se jako doma. Starému počal jsem si ztěžovati, že dosud bydlím v hotelu, že bytu jsem nenašel. „Těžko ho najdeš jsi jergen“, zněla odpověď Panova. „Ale tamhle, naproti, u Armenců, co byl ten fotograf, mají velký pokoj. Podíváme se tam potom. Já bych ti dal ten náš pokoj, budeme ho potřebovat, přijede z Vetrenu Marie a potom Karel k vánocům“.

Jovka zase se objevila. Přinesla kávu a v kalíškách „letošní slivovici“, jak ujišťoval její otec.

X.

Inženýr se podíval na hodinky. „Je už čas do kanceláře“, vstal a poručel se, já též. Panov ale svému slovu dostal vstal, ač unaven, a šel s námi do protějšího domu, který sousedil s Bertranovým pensionatem. Zaklepali jsme na vrata, objevila se stará paní, která kdysi byla hezkou ženou, Panov jí něco řekl turecky, ta hned nám dvěře otevřela a po turecku „bajrum“ nás do vnitř zvala. Vstoupili jsme do velkého nejméně 30 m² pokoje s 18 okny, ale se střešou, která skoro až k zemi sahala, tak že byt byl dosti temný a zdálo se též že je vlhký. Panov mne vybízel, abych si pokoj dobře prohlídl a po dvou dnech mu oznámil, zda-li ho přijmu či ne. Byl jsem rád, že tak to vyjednal, neboť chtěl jsem viděti i druhé pokoje, které mi nabízeli.

Večer jsem prosil kapitána Šolce o radu. „Znám ty byty, ten u toho děvčete není pro vás, tam byste se zahrabal – je příliš vlhký“, s úsměvem dodal. „A ten u těch Armenců tehďáž, když nebude druhého“.

Den nato sešel jsem se s Kozarovem, jemuž jsem si stěžoval, že v hotelu nemám klidu, že nemohu pracovati a ani dopis napsati. „Mohl byste bydleti u nás, máme tam pokoj slušný, musíte si ale koupit postel a můžete se u nás se mnou stravovat“. Souhlasil jsem se, koupil pěknou postel se vším potřebným a odstěhoval ke Kozarovům, kde mne matka Alexandra upřímně přivítala a celou řadu děvčátek představila, jedna z nich odjížděla do Ruska na studium, a druhá byla nevěstou D-ra Dimitrova z Kotle, a měla se asi po 3 nedělích vdávati.

Byl jsem v novém bytu spokojen, strava byla dobrá a hojná. S rodinou jsem se nestýkal. Stravu mě nosil hošík Petr do pokoje. Mohl jsem pracovati; počal jsem čísti. Kněh pěkných bulharských měl Kozarov dosti, a když jsem něčemu nerozuměl, rád mi vysvětlil a vůbec se ke mne jako k bratru choval a sliboval

mi že mi odstoupí svou světničku, když ho do Staré Zagory přemístějí. V duchu jsem mu to ředitelství přál a se těšil na ten pokojík, jehož okna šla na ulici. Blízko bydlel i Dančevic, kam jsem rád chodil. Student Petr. Dokud Petr byl doma, bylo pro mne hej, dal všem doma – „evropskej šlif“, sestry jeho neutíkaly, ale rády se se mnou bavily a můj bulharský jazyk opravovaly. V něm jsem našel rádce ve všech otázkách školy se týkajících, on mi opravoval moje expliky, které jsem si pro školu připravoval, jakož i otázky, jež jsem chtěl při zkouškách dávat.

Svatba Kozarovic se odbyla. Doktor si zavezl svou „bulku“ do Kotle. Měl jsem příležitost z blízka poznati zvyky a obyčeje před svatbou a pozorným okem jsem přihlížel k obřadu svatebnímu, který tři popové se snoubenci prováděli. Zaznamenal jsem si všechno důkladně a vše tak sepsáno do „Otavanu“ jsem poslal.

Brzo nato opustil Petr Dančev Slivno, aby v Jeně na doktora práv byl povýšen. Též Kozarov dosáhl ředitelského úřadu v gymnasiu starozagorském. Já čekal, že se přestěhuji do toho pokojíčku. Ale jednoho rána přišla ke mne paní Kozarová a prosila mne abych si našel nějaký jiný byt, že dokud byl Alexandr doma, nikdo nic proti mne namítati nemohl, nyní však že by byla nerada aby se o jejích dcerách špatně mluvilo. Ujišťoval jsem jí, že když mi dá Alexandrův pokojík, že se z něho nehnu, s rodinou do styku nepřijdu a že na hezké dcerušky ani se ani nepodívám. Než všechna námaha má byla marná dostal jsem výpověď.

XI.

Dlouho jsem se nerozmýšlel. Starý Panov mi vše vyjednal a já jsem se odstěhoval k Armencům. Byt se mi ale brzo přestal líbiti; byl smutný, studený a temný tak, že jsem byl někdy přinucen v poledne lampu zapáliti, abych mohl něco přečísti.

Mezi tím škola se otevřela a učitelský sbor se sešel. Dražinski – Besarabec – neboli jak jej jmenovali „skákalec“ (kobyłka) matematik z novorusijské university z Oděsy nastoupil svůj úřad a s ním též přijel Atanas Makalov, který v Čechách studoval, dobře česky mluvil a přírodopisu vyučoval. Témuž předmětu vyučoval i náš krajan pan Kruis, který z čista jasna se ve Slivně objevil. Kruis pocházel z Mirovic u Písku, studoval reálku v Písku a přírodní vědy na universitě v Praze. Znal sice předmět svůj dobře, ale nemohl se dobře bulharsky vyjádřiti a tím stával se směšným u žáků. Nevěnoval se též úplně učitelství. Byl dosti pohodlným a družil se více s francouzem Bertrandem, však přes to byl jinak dobrák. Rád se dobře napapal a po obědě si vypil nějakou tu sklínku toho dobrého a laciného vínečka, nad kterou si poseděl a filosofoval.

Předměty se mezi námi rozdělily. Já jsem vyučoval algebru v nejvyšší IV-té třídě, geometrii v I. a II. a krasopisu taktéž v I. a II. třídě, takže jsem měl celkem 18 vyučovacích hodin. Kollega Minov byl vybrán k vypracování rozvrhu hodin. Však s jeho návrhem nebyli páni nikterak spokojeni, zvláště Makalov a Dražinský měli mnoho „okének“ a ztráceli tím mnoho času. Bylo

mi vypracovati nový rozvrh. Sebrav různá přání svých kolegů, uchýlil jsem se do svého bytu, kde šťastně jsem práci mi uloženou dokončil.

V tomtéž okamžiku někdo klepal na dvěře a objevil se Mr. Bertrand. Byl velice spokojen s rozvrhem, nacházel času, mohl voditi své chovance do školy nebo ze školy domů. Zbylo mu času pro nákup a vůbec prý takový program dosud neměl a vřele mi děkoval. Při tom mi však rozhodně sdělil, že v tom bytě déle bydlii nesmím, neboť v pokoji tom zemřel na souchotiny fotograf a že to není byt pro člověka, který se chce oddati studiu. Dlouho se nerozmýšlel a vyšel na dvůr, kde počal volati „Stojan, Stojan“. Objevil se sluha Stojan, kterémuž velel, aby ihned k němu poslal žáka Dimitrova. Žáku Dimitrovi poručil, aby jeho jménem požádal svou matku, aby mi popustila ony dva pokojíčky, které kdysi obýval on. Za nedlouho vrátil se Dimitrov se vzkazem, že matka ten byt nedává. Rozzuřil se milý kollega a poručil Dimitrovi, by šel znova k matce a jí vyřídil, že když matka ten byt nedá, tak on že Dimitrova z pesionátu vyžene.

To pomohlo! Bertrand byl zvyklý kovati železo dokud je horké a proto poručil svým sluhům, by mne ihned přestěhovali do nového nedalekého bytu.

Za tu úsluhu s vděčností vzpomínám Mr. Bertranda. Jak by ne? Nalezl jsem konečně pokojík dle mého vkusu v prvním patře k jihu obrácený, hezký a čistý; réva s hrozny vynula se po zevnější stěně. U okna měl jsem pěkný „minder“ a velmi krásná řezba krásnila „dolap“ ve stěně zazděný spolu s válcovým výklenkem, jak to v bulharských domech bývá – pro sladko. Mimo to hned u dveří byl zazděn velký obraz představující poslední soud boží. Na tomto obraze bylo čertů a ďáblů zobrazeno celá řada, kteří se drali o ty ubohé hříšné duše a které ohnivými kleštěmi tahali za ony údy, kterými se prohřešili. Nad nimi ve vsí slávě se veselili andělé s Bohem Otcem a Synem, nad kterými se vznášel Duch svatý. Před obrazem vyselo stříbrné kadidlo (lampička). Obraz tento s lampičkou, byly přineseny ze svaté země z Jerusaléma, kde moje domácí paní se svým mužem „popem“, během velkých postů velikonočních, byli na „hadžilaku“, kde konali pokání a pak se koupali v řece Jordanu.

Bydlel jsem tedy u baby „hadžjiky popadle“. Ta měla několik synů. Dva synové byli důstojníky, jeden z nich byl v ruském vojsku a druhý v bulharské milici; třetí Vasil, studoval v Záhřebu pedagogium a čtvrtý chodil do gymnasia. Měla též jednu dceru Kateřinu, která byla učitelkou na obecných školách a která častěji domů přicházela ke mně, bych ji pomohl řešit tu neb onu úlohu z „arithmetiky“ Christa Danova.

Byl jsem spokojen jak doma, tak i ve škole. Žáci mi rozuměli, učili se dobře, inspektor Belčev častěji přicházel a mne chválil. Na kraspisu dal jsem si zvlášť záležeti, neb byl mým oblíbeným předmětem, každou písmenku jsem vysvětloval a na vazbu s druhými poukazoval. Žáky sem učil při psaní seděti, péro pořádně držeti a psáti. Opravoval jsem jim jejich úlohy v lavicích i na katedře, ale domu jsem si nosil ze školy parasity. Podrobil jsem tedy po delším vyšetřování mě milé žáky prohlídce hlavy a posílal jsem potom každého, jemuž ve vlasech se hemžilo domů, aby ho vyčistili. Zlobily se sice na mě trochu

některé matky, ale v brzku dosáhl jsem čistoty. Kluci do hola ostříhání, zářili svými hlavičkami.

Jednoho dnes, kdy jsem zase krasopisu vyučoval, vstoupil do třídy vysoký muž s plnovousem a vysokým kalpakem na hlavě, aniž by se býval představil šel a usedl v zadní lavici. Já jsem v svých výkladech pokračoval a na tabuli vysvětloval a opravoval špatné vzhledy písmen. Hodina krasopisu na to brzo skončila. Neznámý pán vstal, šel ke mě, stiskl mi ruku a pravil: „Pěkně přednášíš“. Pak se obrátil ke klukům a vysvětloval jim, že si mne musejí vážiti, neboť tak vyučovati krasopisu dosud ještě neviděl. Konečně mi ruku na rozloučenou podával a představil se mi jako D. V. Mančov, knihkupec a nakladatel z Plovdiva, při čemž mne žádal, bych pro něho sestavil „Rukovodstvo krasopisu“.

Já skutečně jsem počal potom krasopis studovati, obstaral jsem si celou literaturu a konečně v r. 1883 jsem vydal u Chr. Danova první část „Methodického krasopisu s obrazci“.

Školu řídil Dr. Mirkovič dobře. Tehdá jsme ještě neměli žádných „pravidlíků“ a proto porady byly časté, ba někdy se odbývaly mezi hodinovými pausami. Co se svátků týče, v těch nebyli jsme nijak ohraničováni. Někdy jsme odhlasovali, že ten neb onen den se bude světiti. Tak například před svatou Petkou, Dražinský a Makalov požádali ředitele, by svolal poradu a navrhovali, aby se svátek sv. Petky světil, neboť měla velké zásluhy o pravoslavnou církev. Návrh byl bez debaty jednohlasně přijat a ředitel byl spokojen, neboť měl od nás všech pro toto hlasování podepsaný protokol.

Jednoho dne za dobré nálady Dražinský mi vypravoval a při tom se smál, že prý svátek ten potřeboval, neboť se v ten samý den s Makalovem stěhoval do nového bytu proti „lázním“.

Naše česká kolonie sestávala tehdáž z Fridricha, Kruiše, Staudachra a mne.

Staudacher byl vysoký, hezký muž s napoleonovým voušem, slušného zevnějšku. Nevím, zda-li ho mám také považovati za Čecha? Byl sice z Čech, rodem z Plzně, mluvil správně česky, však smýšlením byl příliš velký Rakušák a domácnost jeho byla německá. Měl tuším tři dítky, dvě dcerušky a chlapce, které vychovával doma v německém duchu. Služku měli Turkyňi. Staudacher rád mluvil turecky, se mnou ale vždy jen česky a já jsem s ním velice rád rozmlouval. Byl v Turecku a ve Východní Rumelii, však jakým způsobem se tam dostal – to nevím. Byl za panování tureckého „mindizeni“ (inženýrem) a v této hodnosti přešel do nové autonomní správy Východní Rumelie. Byl člověk velice příjemný a rád jsem ho poslouchal, když o svém životě, radostech a trampotách vypravoval. Nevedlo se mu vždy dobře a zvláště ne v Cařihradě. Byl velice zkušený člověk a proto jeho rad a pokynů jsem si vážil a jsem mu za mnohé ještě do dnes povděčným. Upozorňoval mě, jak se mám šatiti, abych nenastydl a co mám všechno dělati, bych nedostal zimnici, a toto všechno dokázoval a odvozoval příklady na tuzemcích. Díky jeho radám do dnes nevím, co je to zimnice. Též znal velice dobře lidské povahy a radíval mi, bych nebyl

příliš důvěřivým. Rád se zabýval archeologií. Měl velkou chuť prokopati některou z mohyl, nalézajících se v okolí Slivna, hlavně však onu, která se nalézá u samé Kurudže. Doma měl také malé museum různých mincí, střepů atd. Společnosti nevyhledával. Měl svou domácnost, která ho poutala k sobě a proto držel se doma, ale za to velmi rád zval k sobě a přijímal hosty.

Nerad viděl, že stal se podřízeným – jen konduktérem, zvláště v době, kdy na místo departementálního smluvního inženýra na tři roky jmenován byl r. 1880, docent české Vysoké školy technické Karel Vosyka.

Staudacher se domníval, že proti němu se dělaly intriky a počal se nás tudíž straniti. Proč vlastně on nebyl jmenován krajským inženýrem, nevím, ačkoliv se vyprávělo, že nemá plného technického vzdělání. Příliš vlídně se však nechoval ke svému šefovi, ač ten byl mužem uhlazeného chování a nikdy by nebyl užil prostředku v Bulharsku často praktikovaného „vstaň a já si sednu“, aby jeho snad z místa vypíchal. Nerad přijímal rozkazů svého šéfa a hleděl vždy prováděti věc dle svého, domnívaje se, že má větší praxi nežli Vosyka, který ho však vždy pádnými důkazy přesvědčil, že to tak a ne jinak býti musí.

Vosyka pocházel z Bělče u Unhoště, kde se 19. února 1847 narodil. Školu obecnou vychodil ve svém rodišti, nižší reálku u sv. Jakuba v Praze, vyšší reálku v Panské ulici a techniku v Praze. Po pět roků byl vždy vyznamenán pro výborný prospěch ve studiích. Po odbytých technických studiích v r. 1872 byl inženýrským elémem u buštěhradské dráhy a potom byl zaměstnán při stavbě trati z Falknova do Kraslic. Od roku 1874 byl jmenován asistentem při stolici vodního a silničního stavitelství u známého profesora Bukovského a setrval v této službě až do roku 1880. V r. 1876 podnikl studijní cestu Německem, Nizozemskem, Belgií do Anglie, kde studoval vodní stavby, mosty a vodovody. V roce 1878–1879 se habilitoval na české technice pro stavbu vodní, hlavně vodovody, o kterých přednášel ve školním roce 1879–1880.

V listopadu r. 1880 přijal místo krajského inženýra ve Východní Rumelii a byl přidělen pro Slivensko. Do Bulharska spěchal jako mnohý z nás s předsevzetím, domoci se tam vynikajícího postavení a uplatnění svých vědomostí ve prospěch mladého slovanského státu.

Vosyka hned po příjezdu do Slivna, vyvinul velikou činnost při stavbě silnice ze Slivna do lázní. Ta silnice je dosud jako mlat. Ale jak to bývá, každý kritisoval stavbu a myslel, že stavbě rozumí lépe, než-li sám inženýr. Tu jednoho krásného dne pustil se Vosyka v hospodě do poslance Bojadžieva a vysvětlil mu, že tak se musí stavěti a ne jinak a chce-li již kritisovati, musí tomu napřed rozuměti. Svou přímou povahou usadil vždy své protivníky a dosáhl vážnosti u svých nepřátel.

Stavěti silnici nebylo tehdá snadnou věcí. Bylo mu dělníky nejprve učiti, jak mají kameny pokládati, rovnati a vyplňovati. Celé dny u nich seděl a pracoval s nimi od rána až do pozdního večera, a večer pak vracel se utmácen a vyčerpán do Slivna. Měl svůj kočárek, hezkého koníka a úslužného sluhu.

Nejvíce potíží měl s týdenní výplatou. V ředitelství pro stavby v Plovdivě vedli to mnoho orientálsky a neposílali vždy v čas výplatu a tu se často stávalo, že Vosyka od jednoho z nás ke druhému běhal a úspory naše si vypůjčoval, aby takto mohl dělníky vyplatiti, by se mu nerozběhli.

Do jara 1881 stravoval se s námi v hospodě a na jaře potom si zřídil svou vlastní kuchyni. Sluhu svého naučil vařit a bylo pro nás zvláštním vyznamenáním, když nás pozval na oběd neb na večeři. Znamenitě dovedl připravovati „vídeňské řízky“ a byly to pro nás přímo hody, když nám knedlíky s řízkem a bramborovým salátem předkládal. Za to hleděli jsme, bychom se mu s Fridrichem revanžovali. Tento za působení svého u bavorských drah naučil se připravovati tak zvaný „Pickelsteiner“, který sestával z vrstvy brambor na lístky rozkrájených, na kterou se dala vrstva dobře stlučeného, posoleného a popeřeného jehněčího neb telecího masa s vrstvou moku, a to se opakovalo, dokud zvláštní k tomu hluboká plechová mísa se nenaplnila, ku které víko se pak přišroubovalo a tak všechno do horkého popele se zahrabalo a tam se peklo. Bylo to výtečné jídlo. K tomu dali jsme dělati nějakou „bánici“ a po takových výborných večerech, dovedli jsem při teplých nocích vyseděti si do bílého rána.

Vosyka byl jedním s těch lidí, kteří žádnou zábavu nepokazí. Byl velice milý společník a proto nebylo ve Slivně „večerinky“, aby tam nebyl Vosyka. S osobou, s kterou si připil na bratrství, byl nerozlučným přítelem, však rozbojů a hádek mezi krajany netrpěl. Vždy v čas se mezi hádající postavil, svou autoritou obě strany smířil; přitom však řekl každému pravdu – třeba hořkou – do tváře.

Vážil jsem si ho velice a byl jsem hrdým na jeho bratrství. On ale též dovedl se svých přátel zastati a za ně se i obětovati. V květnu 1884 „družiný komandír“ major Golov mne vyzval, abych s ním jel do vojenského ležení blízko slivenských lázní. Mezi vojskem vypukla červena úplavice, o čemž jsme se s komandírem teprve v „lágru“ dověděli a já jsem si ji také sebou domu přinesl. Ulehl jsem, svíjel se bolestmi, vysílil jsem k neuvěření tak, že jsem slabostí ani mluvit nemohl. Domácí se o mne mnoho nestarali neb báli se nákazy a tak jsem byl odkázán většinou sám na sebe a tudíž tím více jsem trpěl. V takovém stavu mne nalezl Vosyka. Poznal vážnost nemoce a aniž by se snad bál nákazy, spěchal pro lékaře, obstaral mi léky a celou noc zůstal u mne, dáváje mi obklady. Ráno poslal mi svého sluhu, vařil mi čaj a přes den mě několikrát navštívil, zkrátka se o mne jako o svého bratra až do mého úplného uzdravení staral. Často si vzpomínám těch jeho dobrých skutků a jemu mohu jen děkovati, že jsem této zhoubné nemoci nepodlehl.

Vosyka hleděl dosáhnouti toho, bychom my Češi co možná nejvíce v cizině representovali, bychom takto českému národu před cizinci čest dělali.

Jednoho dne z jara 1881 k večeru, sešli jsme se jako obyčejně v kavárně dole na „čaršiji“ (tržišti), kde k nám Čechům přisedli si také bulharští naši přátelé. Bavili jsme se nenuceně. Pojednou zpozoroval jsem, že do kavárny vstoupil cizinec, jenž dle mého úsudku a jeho klobouku mohl býti buď Maďar nebo Slovák. Usedl u dveří a ponenáhlu přisedával od stolu ke stolu dle toho,

jak hosti odcházeli, až konečně se k nám tak daleko přiblížil, že mohl rozeznati, jakou řečí mluvíme. Když rozeznal, že mluvíme česky, vstal a přiblížil se k nám a vypravoval, že je Slovák a že prý byl celé dva měsíce v nemocnici v Jerusalemu a že přes Cařihrad se vrací do Čech. Na konec svého vypravování poprosil nás, že prý nemá žádných prostředků a abychom mu dle možnosti něčím přispěli. Na důkaz pravdivosti jeho slov, předložil nám své dokumenty, kde jsme se o správném tvrzení jeho přesvědčili. To Vosyka strčil nepozorovaně krajánkovi 5 rublů do ruky a druzí dávali nejméně po 2 rublech; jedině Fridrich dal půl ruble. Krajánek sebral slušný obnos, pěkně poděkoval a vytratil se z kavárny.

Druhého dne v poledne vypravoval nám Fridrich, že ráno ho volal kmet na radnici, že prý snad bude rozuměti člověku, který včera večer všechno v hospodě rozmlátil. Fridrich na první pohled poznal včerejšího našeho krajánka, který se upřímně přiznal, že se včera zase jednou dobře namazal, s druhými na bratrství pil a dle obyčeje lahvičky o láhve rozbíjel, aby uzavřené bratrství upevnil. Že by prý všechno milerád zaplatil a škodu třeba i prací vynahradil, ale že prý nemá peněz.

Vosyka se ihned nabídl, že ho přijme ku svým dělníkům, určil mu denní mzdu, z které však mu dá jen jednu třetinu do ruky, druhou třetinou se bude spláceti způsobená škoda a třetí třetina mu poslouží na cestu do vlasti.

Krajánek byl rád a ihned se souhlasil s plánem Vosyky. Pracoval vzorně a svědomitě několik měsíců a když opouštěl s pěkným obnosem Sliven, děkoval Vosykovi a prosil za odpuštění, že takový škandál Čechům způsobil, neb prý takového něco se mu stalo dvakrát v životě, jednou v Jerusalemu a po druhé v Slivně. Vosyka ho na rozloučenou ještě obdaroval a dal ho zavést na blízké nádraží.

Vosyka stavěl silnice ve směru k Burgasu. Zvláště se vyznamenal svou stavbou silnice přes Balkán do Kotle ve výšce 1000 m. Tou spojil severní Bulharsko s jižním tak, že pohodlně mohly se převážeti děla a vojenské materiály, což na druhých přechodech přes Balkán nebylo lze.

Departement slivenský sousedil se starozagorským a burgasským. Ve Staré Zagoře krajským inženýrem byl Stefl, Čech, spolužák Trnkův a Fridricha, pocházel z Plzně, studoval v Praze a v Mnichově, kde byl též na praksi. Byl to veselý pán. V Burgasu byl do konce roku 1880 krajským inženýrem jakýsi Ital, který potom odstoupil své místo inženýru Josefu Ježkovi, rodáku chrudimskému a dobrému příteli našeho krajana Dra. Frant. Chytila, hlavního prokurátora pro věci civilního práva u nejvyššího soudu v Plovdivě.

S těmito inženýry se Vosyka vždy sešel, když na hranice svého okrsku se dostal. Tam se řešily různé technické otázky, jakož i taktika, jakou se mají bráti v různých případech. Někdy se sešli též v Nové Zagoře neb v Trnovo-Sejmenu všichni krajští inženýři i z druhých departamentů, Josef Taucher z Haskova, Karel Trnka z Tatar Pazardžiku a plovdivský inženýr Nikolov.

Jednalo se tehdaž hlavně o organizaci technické služby ve Východní Rumelii. Rumelští inženýři byli od ředitele staveb přehlédnuti a byl povolán Francouz

Descubes, aby službu organisoval. Ač měl tučný plat – 80 tureckých lir měsíčně proti platu 30 tureckých lir krajských inženýrů, – neuměl se uplatnit a dělati divy, poněvadž poměry bulharské neznal. Čeští inženýři podali zvláštní pamětní spis o upravení služby technické ve Východní Rumelii direktoru (ministru) radě při oblastním sněmu (postojaný komitét). Tento komitét právě nesestával se z lidí technické služby znalých. Též i direktor staveb nechal věc ležeti, což urazilo české inženýry. Tito i dříve se cítili býti v cizině, neboť se nenašli-vyjma mladou inteligenci bulharskou lidi, kteří by byli nadšeni pro slovanskou ideu a kteří by byli pochopili pravé poslání inženýrů – Čechů a nás považovali za nějaké parasity. Počali polehoučku opouštět službu. Prvním mezi nimi byl Vosyka, který dosáhnuv místa v technické kanceláři zemědělské rady pro království české, opustil v květnu roku 1884 Slivno.

Slivenští Češi s mladou bulharskou inteligencí se rozloučili důstojně s Vosykou. Dali svému krajanu na památku zvláštní spis, ve kterém humoristickým způsobem Fridrich vylíčil činnost Vosykovu v Bulharsku a kde prof. Šak dovedným způsobem v aforismech charakterizoval každého slivenského Čecha a kde různé výjevy ilustroval Jan Kadlec. Fridrich nezapomněl vzpomenouti i zásluh Vosykových o umění kuchařské, zvlášť o „vídeňské řízky, kterých prý Vosyka tolik vyrobil, že by s nimi postlal celou cestu ze Slivna až do Čech“.

Rád si vzpomenu Vosyka na svůj odjezd ze Slivna a nástolní knihou v jeho salonku byl dotčený památní spis.

Vosyka přijel se rozloučiti s námi plovdivskými Čechy. Byl naším hostem. Fotografoval si různé stavby, zvlášť novostavbu hotelu Feller. Vystrojili jsme mu banket. Těžce se s námi loučil. Nezapomněl, ze své cesty z Cařihradu, Athén, Neapole, z Vesuvu, Pompejí, Říma, Florencie, Desenzana, Verony, Innomostí a Solnohradu nám posílati pozdravy a pohledy, které dosud chovám jako vzácnou památku na milého našeho krajana.

V Čechách se brzy dopracoval pěkného místa. Byl ve službách České zemědělské rady, kde vypracoval celou řadu projektů v oboru meliorační techniky. Mimo toho připravoval se ku své rehabilitaci na technice jako docent zemědělské techniky.

Dne 7. října 1888 byl konečně jmenován honorovaným docentem zemědělské techniky na české vysoké škole technické. O tři roky později dne 30. srpna 1891 dosáhl Vosyka cíle svých služeb byv jmenován řádným profesorem na české technice.

Vosyka byl oblíben svými kolegy i svými posluchači, neboť byl ve svém úřadě svědomitým a spravedlivým. – Ve školním roce 1895–96 byl Vosyka zvolen rektorem české vysoké školy technické, kterýžto úřad zastával pilně a důstojně. Jako učitel vynikal svými jasnými přednáškami, pěkným slohem a správnou mluvou. Vůbec vysvětloval vše tak, aby posluchači tomu, co přednášel, rozuměli, aby mohli sami hned pracovat a všem požadavkům vzdělaného technika vyhovovat. Při zkouškách byl přísný, vyžadoval solidní znalost předmětu. Vyžadoval též správnou mluvu. Mnohý Bulhar musel se

vzdání zkoušky a učit se česky, aby mohl u něho zkoušku udělati. Nerad viděl povrchnost. Tvrdil, že „polovičatost, – není vědění“. Přihlížel hlavně k tomu, aby posluchači dosáhli i řádného praktického výcviku.

Vosyka byl vzorným Čechem. – Nechlubil se tím, co pro národ konal, byl příliš skromný. Nezapomněl nikdy na Pošumavskou jednotu a na Matici školskou. Byl horlivým členem „Spolku architektů a inženýrů“ a „Spolku posluchačů inženýrství“ a založil „Českou Matici technickou“.

Hleděl, aby český jazyk si všady a všude probil cestu a aby každý úředník mluvil tímto jazykem. Byl hrozným nepřítelem internacionalismu a potíral jej neúprosně a bezohledně. Já sám jsem se o tom přesvědčil. Ku konci prázdnin roku 1895 vracel jsem se s ženou do Bulharska. Vosyka přišel nás vyprovodit. Na státním nádraží požádali jsme německy průvodčího vlaku o jakousi službu. To Vosyku popudilo. Obořil se na mne, řka „Mluv česky, vždyť jsi v Praze, v Čechách! Tento zřízenec musí mluvit česky“ ...

Po roce, vraceje se od Pátera Kneippa z Wörishofenu, zajel jsem si zase do Čech. Vosyku našel jsem u oběda zase v „Platajsu“. V tom roce se mnoho změnil: zhubeněl, sešedivěl – vypadal ustaraně. Ptal jsem se ho, co mu schází, ale nedostal jsem odpovědi. Pozornost obracel k jinému pánu, jest-li jsem se nemýlil, Dru. Podlipnému, který s ním stoloval a po jeho smrti řídil pozůstalost. Zase pocítil jsem jeho pravé přátelství a vřelý soucit, neboť jsem byl „důkladně vymydlený“ – sešlý – což se jemu nelíbilo. –

Rozloučili jsme se upřímně. Viděli jsme se naposled. Za nedlouho – 3. března – 1897 dostal jsem telegrafickou zprávu, že předčasně zemřel. Trpěl prý úbytěmi míchy, pomoci prý nebylo a proto, aby učinil tomu trápení konec, – se zastřelil. Večer před tím byl ještě na schůzce inženýrů, velmi se bavil a vesel se rozešel se svými přáteli. Doma vše měl již připraveno. Služka ho měla zbuditi v 1/2 8 a na tutéž dobu zavolal svého bratra z Bělče.

Klepali, klepali – konečně byli přinuceni otevřítí násilím dvěře. V koutku u kamen na podlaze ležel v krvi ten vynikající český technik, věrný syn svého národa, vzorný učitel a upřímný náš přítel. Co si uspořil, to též rozdal účelům veřejným, dobročinným a spolkům technickým.

Jak mohl zvelebit technickou službu v Bulharsku, kdyby se bylo našlo lidí, kteří by jej byli pochopili!

My Češi můžeme býti na to hrdi, že naši krajané to byli, kteří upravovali v prýcích dobách zrození Bulharska města a silnice.

Vrátíme se zase do Slivna. Po příchodu Vosykově brzo se roznesla zpráva, že prokuratorem slivenského soudu je ustanoven Dr. Karel Svoboda. Před Vánocemi ještě v r. 1880 konečně přijel tento pán do Slivna. Byl to vysoký, štíhlý, elegantní muž uhlazeného chování, měl ale za ženu Němku z uzavřeného území, která trhavě mluvila česky. Svoboda byl dobrým právníkem a upřímným Slovanem. Prodanov byl mu přidělen, neb uměl česky. Paní doktorka nás moc ráda neviděla, zvláště když jsme Svobodu zatáhli do hospůdky na nějakou

tu rakiji. Neboť Svoboda byl neduživým, trpěl plicní chorobou a mnoho též nevydržel. – Moc se na nás durdila, když jsme jí přivedli pana prokuratora trochu veselého. Bylo to 19. února 1881 v den „Svatoštěpánského míru (smlouvy)“, když ráno celá česká kolonie s Drem. Svobodou byla na „molebenu“ v kostele a potom když jsme šli všichni k ruskému vicekonsulovi p. Bojevovi, abychom ho požádali, by tlumočil naše slovanské city Caru Osoboditeli. Nato nás pozval družinný komandír Golov k sobě na zákusky. –

Jaké bylo naše překvapení, když mimo různé ruské ryby a rybky jsme měli před sebou krásnou šunku, různé salámy, výtečné nápoje – pivo, víno, vodky. Hodovalo se od 11. hodin dopoledne do 5. hodin večer.

Pilo se a řečnilo. To bylo líbání a ujišťování o slovanství! Konečně jsme se vesele rozešli. Z úcty k prokurátorovi jsme ho zavedli domů. Bydlel blízko továrny. Služka Evička, u vrat nám oznamovala, že milostivá paní je moc rozhněvaná a že se velmi zlobí, že pan prokurátor nepřišel k obědu. Brzo jsme přešli dvorek a ocitli jsme se před „soudcem soudců“ – paní doktorkou, která důkladně svému panu manželu vyhubovala, i do nás se dala, že my jsme měli mít rozum, když ho její muž ztratil. – Dobrácký Fridrich ji nato velmi obratně německy ujišťoval „aby si z toho nic nedělala, to že se bude častěji opakovat, a musí na to zvyknout“. To rozzlobilo milostivou paní, zavřela nám dvěře nosem. Svému manželovi poručila, aby si lehl, on ale tvrdil, že pozval pány na večeři. Ale rázně zatočila s panem doktorem jeho paní. „Do postele! Lehnout! Evičko nikoho do domu nepouštějte, řekněte každému, že pan doktor je nemocný“ a my s dlouhým nosem jsme táhli. Dlouho a dlouho se na nás zlobila paní doktorka. Ale její „Kar!“ rád mezi námi dlel a byl též veselý kumpán – škoda, že byl nemocný.

Oslavu výročí „Svatoštěpánského míru“ zle odstonal i můj kolega Makakov. Ten dostal chrlení krve, musil přestat učiti a odjeti k dalšímu léčení do Egypta. Já jsem po něm převzal starou hospodyní, dobrou Rádku, starší již ženu. Jejího muže oběsili Turci ve Staré Zagoře, na útěku ze Staré Zagory do Gabrova zemřely jí dvě dcery – zůstala jí jen asi šestiletá dceruška Rádka. Ta dobrá duše se o mne mateřsky starala, zvláště mne opatrovala, když jsem se v Plovdivě rozstonal, kamž se mnou odjela a mně tam vedla domácnost.

Před Vánoce r. 1880 Fridrich mne požádal, abych šel s ním nakupovat různé skleničky.

Vybírali jsme v několika obchodech skleničky různých forem a velikostí, zkrátka každou skleničku jinde. Na mou otázku, proč nekoupíme skleničky jedné velikosti. Fridrich mi odpověděl: „Někdo pije více a má radši větší skleničku, druhý pochutnává si, pije-li z menší nádoby, a potom, aby každý znal svou sklenici a nepil snad ze sousedovy.“

Před Štědrým večerem požádal mne, abych přišel k němu a pomohl mu, neboť svolá prý „chasu“ k večeři. „Také stromeček budeme mít a musíme jej okrášlit“. Nakoupil proto zlatého a stříbrného papíru a bylo mi z něho robiti řetízky. Ježto jsme neměli stromečku, ověnčili jsme krásnou vysokou pelargonii

a zavěsili na ni různé drobotiny, jakož i datle, fíky, jablíčka a biskvity. Červené květy družily se pěkně k zlatým řetízům a zavěšeným na ní věcím. Připevnili jsme ještě voskové svíčky, které jsme koupili v kostele Sv. Dimitra. Kreslicí stůl ve pracovně inženýra pokryli jsme novým kreslicím plátnem a doprostřed stolu postavili jsme náš „stroměček“.

Talíře a příbory vypůjčili jsme si od baby Hadžijky, u které Fridrich bydlel a kteráž nám dodala nejlepší víno, červené jako granát, zavánějící jako meruňky nebo broskve po 40 parách oku. Nato přinesl Fridrich bedničku, z níž počal vyndávat různé konzervy. Dovedně otvíral rozličné krabičky, v nichž byly raci, ruské „solotky“ a rybky, které objednal v Burgasu. Všechny tyto lahůdky rozestavili jsme okolo „stroměčku“ na talířcích.

Baj Atanas – náš hostinský – připravil nám pořádného kapra po svišťovsku, baba Hadžijka smažila ještě bílou rybu a malé ráčky „skaridy“. – Sluha Ivan měl na starosti čerstvé skombrije, z Burgasu donesené. Konečně žena Kantoniera přinesla tavu s banicí. I o ovoce bylo postaráno. Ze studně vytáhli plechovku s hrozny a švestkami, které byly jako čerstvé.

K sedmé hodině počali se scházeti hosté. Přijímali jsme je ve pokoji, který byl znova vybělen a umyt. Kotlenská čerga s ohromnou medvědí kůží kryly podlahu. Minder mezi okny a okolo prázdné stěny byl pokryt čistým, bílým běhounem. Kamna sálala příjemným teplem. Venku padal sníh.

První přišel Kruis za ním finanční úředník Jenčev, potom Grekov, Sjarov, Vosyka a druzí. Dr. Svoboda se omluvil – nesměl. Kancelář byla zavřena, Fridrich nikoho do ní nepustil – měl od ní klíč. Čas utíkal, bylo už hnedle osm hodin, když bylo slyšeti hrčení kočáru a rolničky povozu. Zdálo se, že povoz zastavil před naším domem. Brzy na to se objevil sluha Ivan, nesl kufřík a tašku. Za ním kráčel hbitě vysoký, statný, hezký pán – inženýr Vilém Stefl, spolužák Fridrichův. Pocházel z Merklína a Fridrich ze Stupna (Plzensko). Oba v roce 1870/71 vstoupili na pražskou českou techniku a svá studia dokončili v Mnichově. Dostál svému slovu, že o Vánocích přijede do Slivna. Donesl Fridrichovi pěkné „lokanky“ (sušené salámy) a tučnou husu. Brzy jsme se seznámili.

Mezitím Fridrich se ztratil. Za chvíli bylo slyšeti zvonění, dvěře kanceláře se otevřely, stroměček svítil v temnu a „Ježíšek“ zavítal do naší česko-bulharské společnosti.

Počalo se zpívat „Narodil se Kristus Pán“. Všichni jsme byli překvapeni, žádný z nás neočekával, že takovým způsobem budeme slaviti první své Vánoce na Balkáně. Upřímně jsme si tiskli ruce a přáli „Šťastné a veselé svátky“.

Náš hostitel nás prosil, abychom přijmuli skromnou večeři a každý aby si vybral sklenici a tu dobře opatroval.

Dobří koňak a slivovice počaly rozvazovati naše jazyky. Zákusky a ryby strácely se se stolu a plnily naše žaludky. Nálada se stupňovala. Pro smích a vtipy, které od Fridricha a Stefla jen přšely a jež Vosyka doplňoval, nebylo

slyšet slova. Veselost dosáhla nejvyššího stupně, když se mezi námi objevil „kadet“ Trnka. Přijel, jak slíbil. Opustil samotu ve Vetrenu. Nepřišel s prázdnem. Z novin vytáhl pěkný soudeček dunajského kaviáru (jiker). Fridrich pěkně poděkoval za dárek, hned nám však oznámil, že ho ochutnáme později, nyní že máme dost a zmizel s „hajverem“ ve svém pokoji.

Bylo to skutečně zajímavé pozorovati tu různou chasu, zvláště trojlístek: Trnku, Steffla a Fridricha. Počali vypravovati a libovali si v „myslivecké latině“, kterou Vosyka ku všeobecnému našemu obveselení odhaloval. Kruis jako vždycky seděl zamyšlen. Pozoroval výtečný granátový mok, který stále ochutnával a libě si pomlaskával. Počalo se zpívat, ano i deklamovat. Vzpomínali zažitých dob v Bavorsku a vypravovali, jak kdysi světili novou českou místnost v jednom z velkých mnichovských pivovarů, kterou naši krajané, mistři Brožík, Seifert s druhými umělci vyzdobili. Jak po skončeném svěcení na rozkaz mistra Brožíka museli jako Adamiti se svým šatem v uzlíčku svázaném a na holi přes rameno zavěšeném defilovati okolo sochy, tuším regenta Maxmiliána (?), jak mnichovská policie byla k nim velkomyslná, nezkazila jim tu radost a vycházku, nýbrž se o ně ještě postarala a po skončené občůtce v kočárech dom zavedla a uložila. Jaké bylo pro ně překvapení, když ráno se zbudili úplně nazí a na nočním stolku našli skromnou poznámku policie, aby za tu svou noční legraci zaplatili po 30 markách pokuty

Tato vzpomínka rozehrála našeho dobrého hostitele. Uchýlil se do pokoje, vyslekl se, oblekl do kůže medvědí a počal svoji jeremiádu. Vzpomínal té, která za pobytu jeho v Bavořích mu vyzrazovala, odkud její papínek, Fridrichův chef, čerpal tu učenost, kterou oslňoval v hostinci po večeri své podřízené inženýry a hosty, ukazuje jim, jak všestranně je vzdělán a jak se může rozhovořit o různých zemích a národech. Vyradila mu pod pokličkou tajemství, že drahý tatínek, než jde do hospody, důkladně studuje Meyerův a Brockhausův – Konversační Lexikon!

V tom úboru svého patrona, Sv. Františka z Assissi, staral se dále o své hosty. Po půlnoci nás hostil čajem. Měl krásný, veliký samovar, výtečný ruský čaj, chlebičky s máslem, kaškaválem neb jiným sýrem a každému po krajíčku s čerstvým kaviárem. Steffl počal hrát na citeru, Fridrich na mandolinu, – byl to opravdový koncert. Povídání a zpěvu nebylo konce. I karty jsme hráli. Po třetí ráno opouštěl jsem s Vosykou a „Kadetem“ svého hostitele.

Jako na povel sešli jsme se o Hodu Božím vánočním před naší hospůdkou. Pozorovali jsme, že dvěře jsou zavřeny a záclony spuštěny. Šli jsme tedy zadem, domnívajíce se, že snad v takový svátek nesmějí se místnosti otevírati. Ku svému zděšení zříme, že zadní vchod jest též zavřen, že kotle jsou prázdné a že vůbec o nějakém vaření nebylo ani zdání. O takovém svátku měli jsme se postiti! Šli jsme do druhých hospůdek, avšak všechny bulharské byly zavřeny, jen v jedné arménské našli jsme něco k snědku; ovčí hlavičku a „sudžuci“ (salámy). Vosyka brzo se poroučel, má prý doma kousek masa, udělá prý si řízek.

My tři, Steffl, Fridrich a já jsme se dohodli, že půjdeme k Panovům.

Sotva jsme tam vkročili, Jovka nás pozdravovala a oznamovala, „že u nich mají radost“. Starý Panov nám vypravoval, že dnes Marie – jeho dcera – povila dcerušku, kterou za chvíli na to nám „tatík Trnka“ představoval. Nelze popsati tu radost, s jakou „kadet“ přivítal narození své prvorozené dcerušky. Rozumí se samo sebou, že po obvyklém sladku počali jsme oslavovati novou občanku. Stařík nepostačil péci „nadenice“ a lokanky, byli jsme při dobré chuti a naše hostitele zase těšilo, že nám tak výborně u nich chutná. Po „arménské visitě“ šli jsem k Fridrichovi na čaj. U Fridricha páni usedli k stolu a počali hráti karty. Vymínil jsem si, že z každé výhry dá se jeden rubl na Matici školskou. Hrál se. Stefl měl smůlu. Prohrával a byl nucen neustále vybírat rubly z punčochy, ve které je měl uschovány. Já vyhrál jsem pěkný peníz a firmou Minkovič přes Cařihrad do Prahy zaslal. Dostali jsme za to dva diplomy.

Stefl s prázdnou punčochou, ale veselou myslí vracel se po svátcích do Staré Zagory. Doprovodili jsme jej až do „Ladži“ (lázní) a tam se s ním rozloučili.

Musím podotknouti že o „Stefanovdenu“ přáli jsme všem našim známým „Stefanům“ a všude jsme dle tehdejšího obyčeje obdrželi sladko, koňak nebo dobrou rakiji a pochutnali si na výborné lokance. Tyto obyčeje pohoštění se polehounku do dneška ztratily a zaměnily různým cukrovím a čokoládami. Po takovém svátku byl člověk sytý na několik dní a v žaludku měl „černé moře“ od černé kávy.

Stefl byl znamenitým inženýrem. V Starozagorském okresu stavěl silnice, spravoval mosty, ale dlouho tam nepobyl. Táhl ho to do Severního Bulharska, kde počalo se pomýšleti na stavbu železnice Caribor – Sofia – Varakel, a kde si našel pěkné místo sekčního šéfa dragomanského oddílu. Potom volil podnikatelství a dařilo se mu výborně. Při všech stavbách těch různých železnic našel vždy nějakou část, kterou stavěl a to vzorně.

Měl neštěstí se ženou. Oženil se s Ruskou, ta se ale opíjela v opilství nepěkné věci vyváděla. Viděla-li, že Stefl sedí v kavárně, naložila na prázdný vozík prázdné plechovky, do kterých nastrkala kameny a jezdila za ohlušujícího hluku kolem kavárny, až ji Stefl domů zahnal. Ve své opilosti se jednou udusila v peřinách. Šťastnější byl se svou druhou ženou zvanou „fette Gans“, která se starala o jeho domácnost.

Stefl byl velice rázným člověkem. V práci neznal oddechu a byl vůbec znamenitým mužem. Vypravovali mi nedávno, že Stefl s Herminem Škorpilem byli kdysi předvoláni k soudu, že zavinili smrt jednoho Turka. Bylo to někde v Šumensku, kde Škorpil chtěl prokopati mohylu a kde mu v práci Stefl pomáhal. Práci měl vykonat Turčín, kterému Stefl dodal potřebná prkna a koly, aby chodbu vykopal, vybednil a dále pokračoval. Předali tedy Turkovi kopání a jeli za svou práci, prý po dvou dnech se zase vrátí. Turčín chtěl využitkovati jejich nepřítomnosti a „pokladu“ v mohyle skrytého se zmocniti. Proto pilně kopal, aniž by chodbu bednil, ale zem se sesypala a jej zadusila. Smrt tu připisovali oběma přátelům a postavili je před soud. Mezi svědky byl též člověk, který ohnivými slovy vypovídal, jak vše se dělo a oba velmi obviňoval. Po jeho výpovědi prosil Stefl, aby se směl ku svědku přiblížiti, by jej lépe viděl a se ho

na věc otázati. Šel tedy ke svědkovi, vlepil mu čtyři políčky, až svědek k zemi padl. Ale brzo se ze země zdvihl a pokloniv se před Steflem pravil „Ty’s čelebi“ a vypovídal pro Stefa a Škorpila příznivě. Soud se sice nad Steffovou rázností pozastavil a jemu trest za to přisoudil, ale oba od žaloby osvobodil.

Sousedem Steffovým v Chaskově byl náš krajan, inženýr Josef Tauchen, který do Slivna nepřišel, pokud jsem tam ještě dlel, ale seznámil jsem se s ním v Plovdivě. Vyprávělo se o něm, že je znamenitý matematik. Byl jsem tedy rád, když ho k nám „na konsulát“ přivedl Mladějovský. Byl to elegantní, vysoký pán, jenž by nejraději celou inženýrskou vědu strčil do formulek, které výtečně ovládal. Měl znamenitou paměť a také pořádné technické vzdělání a praxi.

Pan Josef Tauchen narodil se dne 2. března 1845 v Loučné Hůře u Smidar, okres novobydžovský; obecnou a hlavní školu vychodil ve Smidarech, načež studoval v Novém Bydžově na nižší reálce, odkud přestoupil na českou vyšší reálku v Praze, řízenou věhlasným pedagogem Wenzigem. V roce 1864 vstoupil na král. českou zemskou techniku, tehdy ještě utrakvistickou, zvoliv obor stavebního inženýrství.

Po skončení technických studií byl zaměstnán ve Vrchlabí při trasování a stavbě rakouské severozápadní dráhy.

Na to čtem v „Dějínách technického učení“ od Velfika na 59. straně druhého dílu, že „po návrhu prof. Bukovského ustanovil profesorský sbor ve sborovém sedění dne 24. října 1870 Josefa Tauchena z Loučné Hory asistentem s ročním platem 1000 zlatých. Zemský výbor schválil návrh ten již 22. listopadu 1870“. V téže době poslouchal na technice i Karel Vosyka, který po Tauchenovi stal se asistentem profesora Bukovského.

Dlouho ale nebyl Tauchen asistentem. Miloval volnost a proto zúčastnil se stavby a trasování východní rakouské dráhy a po jejímž dostavení byl povolán ke trasování a stavbě tunelu Gotthardtského. Rád o tom vypravoval a byl hrdým na to, že provedl celou triangulaci a kotírování největšího tehdejší evropského tunelu.

Po skončení prací ve Švýcarsku spěchal do Ruska, kdež svým vzděláním a praxí obracel na sebe pozornost. Byla mu nabídnuta profesura v Tomsku na Sibiři, žádali od něho, aby tam jen 10 roků působil, že bude jmenován státním radou s nárokem na plnou pensí, ale on toto skvělé místo nepřijal. S Rusy dostal se do Bulharska, kdež v Chaskově bylo jeho nové působiště. Jeho hlavní zásluhou jest, že ohraničil tureckou východní dráhu od Chaskova do Jambolu, neboť se nevědělo, co k dráze patří.

Z Chaskova častěji dojížděl do Plovdiva. Rád jsem jej poslouchal, zvláště když počal svoje výklady. Trigonometrické formulky i důkazy znamenitě ovládal. Obyčejně při tom rozkousal celou tužku, neboť měl zvyk stále držeti tužku v ruce a ji do úst strkat i kousati.

Po sjednocení Jižního a Severního Bulharska byl přeložen do Plevna, kdež prováděl opravy a rekonstrukce mostů, jakož i měl ve správě udržování válečných pomníků padlých Rusů.

Avšak dlouho tam nevydržel. Přešel ku stavbě bulharské státní dráhy Caribrod – Sofia – Velingrad, kdež převzal tak zvanou první nebo-li caribrodskou sekci. Při této stavbě se vyznamenal tím, že prosadil svůj variant, aby byla dráha přeložena na pravý břeh potoka, čímž zmenšil tamní práce ze 120.000 krychl. metrů asi na polovinu 240.000 m². Za tuto úsporu měl dostati 2000 lvů odměny, ale nedali mu nic. Dobył si za to titulu „Variantenkönig“. Tauchen byl velice prozíravým a nadaným inženýrem.

Po ukončení projektu této poslední dráhy byl zase při její stavbě jako sekční inženýr v Gorní Banji.

Nato byl předsedou technické komise v ministerstvu a měl vrchní dozor nad stavbou celé dráhy Sofie – Roman.

V Drinopoli bylo sídlo inspektora dráhy Hirschovy, totiž Cařihrad – Drinopol – Belovo. Tam byl náš krajan Wiesner, kterého povolali k zemskému výboru do Prahy. Týž počal si vybíratí personál a jedním z prvních do Čech povolaných inženýrů byl Tauchen.

Rozloučili jsme se srdečně s tímto originálním mužem a jeho spanilomyslnou paní, rozenou Slovačkou a rádi jsme je vyhledávali, když jsme zavítali do Prahy.

Zanechali zde mnoho přátel, bylť Tauchen velice vážen a velmi činným, zvláště ve Slovanské Besedě, o jejíž osvětlení a přestavbu měl nemalé zásluhy. Na zdejším hřbitově odpočívá druhorozený jejich synáček Pepiček, velice nadaný hoch.

Tauchen, dle zpráv vrchního stavebního rady pana Ing. Ježka, nastoupil službu u železničního oddělení zemského výboru dne 14. října 1897, kde byl od začátku přednostou konstruktivní kanceláře. V této hodnosti byl během času jmenován inspektorem a později stavebním radou, ve kterémžto postavení zemřel dne 26. února 1916.

Tauchen byl tělem duší Čechem a velkým Slovanem. Rád mluvil rusky a vyhledával ruskou společnost. Všady byl vážen a ctěn. V Bulharsku rádi si vzpomínají na toho „dlouhého inženýra“.

V jednání s druhými byl přímý, upřímný, neznal falše aniž intrik. Co měl na srdci, to i na jazyku.

Při svém vzdělání a praksi byl velmi skromný, miloval disciplínu a hleděl vyhověti, nebyl však nikdy podlízavý. Nikomu nezáviděl.

Nejkrásnější vysvědčení mu dává svrchu dotčený vrchní stavební rada. Podotýká, že se oba stali najednou stavebními rady. Potom se v hodnostech rozešli. Pan inž. Ježek se stal zástupcem ředitele železničního oddělení, vrchním stavebním radou a konečně ředitelem železničního oddělení, a v republice odborovým přednostou. Stal se tedy představeným p. Tauchena. Po celou tu dobu však zůstal mu p. Tauchen vždy věrným přítelem a oddaným pomocníkem, který mu otevřeně ve všem pomáhal. – Řídké jsou takové charaktery! – Tauchen byl vzorným průkopníkem česko-bulharského sblížení a slovanské myšlénky.

Ke konci jest mi vysloviti dík p. Ladislavu Tausenovi, úředníku pražského magistrátu za data, týkající se jeho drahého otce, jakož i panu vrchnímu stavebnímu radovi inž. Ježkovi za různé doplňky.

Ku předešlým krajanům inženýrům se druží pan ing. Josef Ježek. Týž pochází z Chrudimi, kde se narodil 15. prosince 1852 a kde také vychodil nižší reálné gymnasium. Vyšší reálné gymnasium skončil v Praze. Ve školním roce 1872–73 se zapsal za řádného posluchače českého polytechnického ústavu a dokončil technická svá studia v Mnichově v roce 1876.

Po skončení svých studií byl od 1. září 1876 až do 23. prosince 1881 zaměstnán u úředně oprávněných civilních inženýrů v Kolíně na L. a v Novém Bydžově.

Pravoslavným 1. lednem 1882 byl přijat do státní služby tehdejší nové Rumelie a ustanoven krajským inženýrem v Burgasu. V nové zemi našel svého rodáka Dra. Frant. Chytila, prokurora věcí civilních u nejvyššího soudu v Plovdivě.

Práce měl p. Ježek dosti. Silnice byly zanedbané, ve špatném stavu, mosty byly chatrné, nejvíce dřevěné. Musil tedy silnice spravovati, staré mosty novými klenutými zaměnit. Při tom, samozřejmě, byl nucen přizpůsobiti starou silnici těmto novým objektům.

To bylo hračkou pro našeho zapracovaného krajana. Více obtíží mu dělali anchialští Řeci. Těm patřily tamější silnice a aby z nich více vytěžili, kladli vládě až nestydaté požadavky. Na příklad požadovali, aby se jim silnice ohradily inondační hrází proti moři, kterážto práce by vyžadovala několika milionů lvů, což nebylo v žádném poměru k výtěžku soli ze solnic.

Nelze se tedy diviti, že při veškeré diplomacii našeho krajana kuli proti němu pikle a snažili se ho zbaviti. Využítkovali jeho dovolené, dané mu, aby se v Čechách oženil, k rozšíření zpráv, že dobrovolně službu opustil a účinkovali v Plovdivě, že málem by byl jmenován nový, jim povolný inženýr pro Burgas. Ale těm intrikám čelil Dr. Chytil, který včas zakročil u samotného gubernátora Východní Rumelie a tak ty anchialské boháče usadil.

Aby se ubránil podobným nárokům, zřídil inž. Ježek potřebná skladiště pro uschování vyrobené soly a tím Řeky upokojil.

Pro větší opravy silnic chtěl připraviti kámen v dostatečném množství. K tomu však nedošlo, neboť dnem 1. března 1885 byl přidělen k trasování železnice Plovdiv – Burgas, odhlasované plovdivským „oblastním sobráním“. Než počal práci, dorozuměl se s příslušnými, postojannými komisemi a „kmet-skými savety“ o generální trase celé železnice Plovdiv – Čirpan – Stara-Zagora – Nova-Zagora – Sliven – Straldža – Karbonat – Aitos – Burgas, která potom sloužila za podklad dalšího tachymetrického vyměřování.

Toto vyměřování prováděly tři brigády, vedené inženýry Mladějovským, Vitichem a Fridrichem, které zasílaly své eleboráty do centrální kanceláře, kterou řídil Ing. Ježek, kde pod jeho vedením se zpracovaly a vykreslily.

Práce ta však nemohla být skončena, neboť prohlášením sjednocení Jižního Bulharska se Severním byla přerušena. Později použita z této původní trasy přece jen část ze Straldži do Burgasu při stavbě dráhy Jambol – Burgas.

Po sjednocení byl náš krajan jmenován dne 1. listopadu 1885 zase okružním inženýrem ve Slivně, kde předchůdce jeho ing. Karel Vosyka vystavěl vzornou silnici mezi Slivenem a Čajrljij. U Čajrljij byl ale velmi schátralý, dřevěný most přes řeku Tundžu 100 m dlouhý. Inž. Ježek projektoval most o třech obloucích po 30 m se železnou konstrukcí. K tomu ještě jeden inundační most, rovněž se železnou konstrukcí a příslušnou část nové silnice. Projekt ten byl schválen a mosty i se silnicí se zřídily. Současně též ing. Fridrich, který byl tehda ve Staré Zagoře, stavěl most přes Tundžu u Kortenské Bani, ale menšího rozměru. V tutéž době vystavěl krajan náš budovu pro berní úřad ve Slivnu.

Sotva dostavěl most přes Tundžu a dokončil přicházející silnici, byl povolán Ing. Ježek dne 12. dubna 1889 do Jambolu ke stavbě dráhy Jambol – Burgas, kde převzal I. sekci Jambol – Straldža. Též i Ing. Fridrich byl doslán do Burgasu, kde převzal IV. sekci.

Aby stavba této dráhy byla co nejdříve skončena a zahájení provozu se nezdržovalo, bylo stanoveno, aby všechny velké mosty se postavily ze dřeva a na menší zděné objekty aby se místo železných konstrukcí položily dřevěné.

Oběma českým inženýrům byla prokázána zvláštní čest tím, že dřevěné konstrukce pro první polovičku celé dráhy zhotovily v I. sekci a pro druhou v Burgasu.

Sekce Ježkova byla 24 km dlouhá, z toho byly 2 km v inondaci řeky Tundže, kde se musila učinit zvláštní opatření proti proražení dráhy vysokou vodou a postavit mimo deseti malých objektů ještě dva velké mosty; jeden z nich má oblouk 88 m dlouhý a druhý přes 40 m. Jakmile stavba dráhy postoupila, tak že všechny objekty byly hotovy a i vrchní stavba byla položena, zrušily se střední sekce: karnobadská a aitoská a všechny dodělávky v nich přiděleny krajním sekcím v Jambolu a Burgasu, takže zase to dotáhli čeští inženýři.

Dne 10. července 1891 byla odevzdána celá trať, 110 km dlouhá, provozu. Ježek a Fridrich v té době stavěli vlečnou dráhu z burgasské stanice k moři ku přístavu.

Dne 1. února 1891 převzal udržování celé tamější železnice Caribor – Sofia – Belovo, která se pak prodloužila do Sarambeje, celkem 170 km.

Sotva převzal tuto dráhu do své správy, sesul se u Dragomanu 15 m vysoký násep v délce 70 m, takže byl provoz na dráze úplně přerušen. Krajan náš provedl provisorní opravu, takže docílil, že doprava mohla být zahájena již třetího dne. Následkem zemětřesení prodloužilo se celé sesuté místo na 100 m délky, ale v krátké době bylo vše uvedeno do pořádku.

Potom nastaly našemu krajanu nové starosti. Car Ferdinand nerad jezdil pomalounku a rychle jezdit se nemohlo, neboť dráha byla vystavěna na vlakovou rychlost 35 km za hodinu. Žádalo se, aby dvorní vlak mohl jezdit

rychlostí 60 km za hodinu, po případě aspoň 50 km. To vše nebylo možné, neboť vrchní stavba se musila dříve sesílití, jelikož se konstatovalo i posunování kolejnic. Rovněž bylo potřebí sesílití spodní stavbu na mnohých místech, zvlášť u Pobit-Kamenu, neboť opěrné zdi, pocházející ještě z turecké doby, byly místy sborceny. Také 156 m dlouhý most na Pobit-Kamenu se sesunul směrem k Sofii. Měl tedy Ježek co dělat, aby vyhověl ustanovenému času, což se mu po roce podařilo a dvorní vlak jezdil potom rychlostí 50 km za hodinu.

Zábavné jest poslouchati našeho krajana o různých dobrodružstvích, jež prodělal, když doprovázel dvorní vlak. Často se stávalo, že car řídil sám vlak. Tu po celou cestu Ježek třásl se strachem, aby se nic nestalo. Takové řízení stroje rádi viděli ale strojvůdce a jeho přísluha, neboť na konci cesty byli dobře odměněni. Pilnost a svědomitost Ježkova došla uznání nejen propůjčením různých řádů, ale i překrásnými zlatými hodinkami, které bijí čtvrt hodiny a které mu dal car, když opouštěl Bulharsko.

Že krajana náš musel rozšiřovat všechny stanice od Ichtimanu do Belova, které neodpovídaly normálu, nepotřebuji podotýkati.

Mezitím začala se stavět nová železnice Sofia – Pernik, ke které byl inž. Ježek zase přidělen, aby převzal nejtěžší II. sekci, tak zvanou Vladajskou. Když tam všechno zařídil, připravil a přivedl stavbu do chodu, musil proti všemu očekávání své místo opustiti a postoupiti inž. Sarafovi a vrátiti se do Sofie k udržování hlavní dráhy. Inž. Tauchen řídil I. sekci v Gorné Banji až do ukončení stavby.

Dne 20. září 1894 byl poslán inž. Tauchen ke stavbě dráhy Sofia – Roman, kde převzal III. sekci v Milkově Livadě. Byla to sice jen 18 1/2 km dlouhá sekce, ale velmi obtížná, ano, jak se později ukázalo, i nebezpečná. Bylo v ní projektováno 7 tunelů v úhrnné délce 1300 m, jeden železný most přes řeku Isker v délce 130 m a 4 viadukty v úhrnné délce 140 m, kromě celé řady menších objektů opěrných a obložených zdí. Mimo projektovaných prací objevilo se i sesouvání sousedního terénu, který ohražoval trať. Nákladným odvodněním přivedeno vše do klidu. Druhé nebezpečné místo bylo v jednom tunelu, který byl, jak se později při vyzdívání tunelu ukázalo, jen v dolní části založen ve zdravé, rostlé skále, kdežto horní část tunelu byla založena v sutinách skály, které přišly do pohybu a na jednom místě tunel ohrožovaly. Sesílením zdíva přivedlo se i zde vše do klidu, arci jenom na čas, aby provoz na trati se mohl zahájit. Později bylo přec jen třeba tunel ten přeložit stranou do rostlé skály, což se provedlo po odchodu inž. Ježka. Všechny tyto provedené stavby, dle zpráv našeho krajana vyžadovaly sumu 6,300,000 lvů, v nichž není započítána vrchní stavba jeho sekce.

Když se začalo s kladením vrchní stavby, inž. Ježek opustil dobrovolně dne 1. (13) listopadu 1896 státní službu v Bulharsku a vstoupil 1. prosincem téhož roku do zemských služeb v Praze.

Pracoval tedy skoro plných 15 let svědomitě a spravedlivě v Bulharsku. Pro svou přímou, milou a veselou povahu byl všady vážen. Z Bulharska si donesl

do Čech velkou zkušenost, samostatné jednání a okamžité rozhodování, což mu v Čechách posloužilo a obrátilo pozornost příslušných kruhů na tohoto vynikajícího technika. V krátké době se dopracoval u zemského výboru u oddělení pro stavbu drah pěkného postavení, stal se stavebním radou, zástupcem ředitele železničního oddělení a konečně byl jmenován ředitelem železničního oddělení. Po prohlášení republiky stal se odborovým přednostou. Nyní žije ve výslužbě v Praze. Je horlivým hlasatelem česko-bulharské vzájemnosti a sblížení a rád si vzpomíná na léta, prožitá v této zemi.

Pěkný obraz Madonny, který visí na choru v katolickém kostele, je vzpomínkou na rodinu Ježkovu.

Za různá data jeho života se týkající, vyslovuji mu upřímný dík.

Zaskočíme na okamžik k Plovdivu. – Každou neděli v letech 1882 až 1883 jsme se scházeli kolem třetí hodiny odpoledne u inženýra Brady. Ten bydlel pod Tepelata; obýval dvě malé světničky s kuchyňkou. Sestra mu vedla domácnost a my Češi plovdivští byli jsme milými hosty. Slečna Bradová vždy něco kloudného upekla, buď buchtu, neb vánočky, mazance, neb v době masopustní koblížky a mnoho si zakládala na své kávě. Byl to skutečně požitek takový hrníček kávy se smetanou a dobrou tou buchtou! Nás sešlo se obvykle 15–20 osob; nasedli jsme, kde jsme místo našli; na židle, na schůdky, kufrý a bedny. Byl to pěkný obrázek! Každý z nás držel hrníček a srkal s pobožností výborné kafičko. Ti, kteří přišli pozdě, byli nuceni čekat, než se umyly hrníčky a uvařila nová káva. V té společnosti hrály prim dámy: pí. Mrkvičková, pí. Dobruská a ředitelka dívčího gymnasia sl. Söhnlerová. Zábava byla nenucená, plno šprýmů a veselosti. Obyčejně s námi na kafičko přišel Dr. Dančev, který po skončených studiích, v Heidelbergu a v Jeně, byl jmenován u apelativního soudu soudcem. Ten zábavu nezkažil. Často dojížděl do Plovdivu ve služební záležitosti ředitel slivenského gymnasia p. Vasil Atanasov a byl nám milým společníkem. Když jsme si dobře pochutnali, celá naše společnost i s hostiteli se oblékla a šli jsme na procházku. Tehdás nebylo v Plovdivě ani hospod, kde bychom se mohli zastavit. Šli jsme tedy do krásné přírody, obvyčejně okolo Džendemtepe k Markovu hrobu a přes Gjulbachči (růžovou zahradu) nazpět. Před domem p. inž. Brady jsme se rozloučili a po týdnu zase se shledali.

Jednou v neděli v měsíci červnu 1882 objevil se mezi námi nový Čech – inž. Bedřich Wittich, kteréhož východorumelská vláda jmenovala okresním inženýrem v Tatar-Pazardžiku na místo Karla Trnky. Byl to uhlažený pán, brzo jsme se s ním spřátelili a rádi jsme ho viděli. Týž častěji potom si zabrousil do Plovdivu.

Pan Bedřich Wittich je pražské kvítko. Narodil se v naší stověžaté 13. července 1855. Vychodil tamtéž na Malé Straně u P. Marie Vítězné obecnou školu. Střední školu, tehda obecné gymnasium, vystudoval rovněž na Malé Straně, kde maturoval 21. července 1873 s vyznamenáním. Nato poslouchal na české polytechnice obor inženýrského stavitelství v letech 1873/74 až 1877/78.

Po skončených studiích nastoupil co technický praktikant při městské pražské účtárně, kde byl jen několik měsíců, a pak šel jako asistent prof. Bukovského

na českou polytechniku, kde byl až do té doby, kdy přijal službu v Bulharsku, t. j. 1. května 1882.

Jako tatar-pazardžický inženýr měl mnoho práce. Opravoval staré silnice a stavěl nové, v těch na přírodní krásy bohatých místech, jako Elledere, Peštera, Bracigovo a jinde. Byl svědomitým pracovníkem a pro svou jemnou povahu milým všem, s kterými jednal a pracoval. V Tatar-Pazardžiku byl oblíbenou osobou, a velmi vážen prokuror pan Majer, Čech, s kterým pan Wittich společně bydlel.

Na jaře roku 1885 byla mu svěřena druhá brigáda při vyměřování a trasování železnice Plovdiv – Burgas, jak jsem se zmínil při p. Ježkovi. Po skončeném vyměřování vrátil se opět do Tatar-Pazardžiku, odkudž si zajel do Prahy, aby si přivezl s sebou svou „drahou Karlu“, svou lásku z mládí. V roce 1890 v lednu přijmul bulharské poddanství a 1. února téhož roku dostal se do Plovdiva za okružního inženýra. Roku 1902 byl poslán do Trnova, kde stav silnic a cest byl žalostný. Tam v době silných mrazů a větrů nachladil si hlavu. Dostal silnou neuralgii do hlavy, hlavně malého mozku, kteráž nemoc jej velice trápila. Po dvouletém působení v Trnově byl povolán roku 1904 do Sofie za inženýra-inspektora. Neduh, v Trnovu ulovený, se horšil, ale náš krajan vykonával stále svědomitě svoje povolání. K tomu připojil se též srdeční neduh, který jej sklátil v předčasný hrob dne 22. července 1908. Pracoval tedy 29 let pro svou novou vlast. Dřímá věčný sen na sofijském katolickém hřbitově.

Po smrti vdova, paní Karla Wittichová, odstěhovala se do Prahy s dvěma dceruškami Drahuškou a Karlou. Těžce se loučila, nerada opouštěla svůj útulný domeček v ulici Veliko Trnovo. Dcerušky rostly. Matka, bývalá učitelka, se starala o jejich vychování. Před rokem, dne 11. června 1923, nás potěšila zpráva, že starší z nich, slečna Drahuša, profesorka státní realky v Táboře, byla prohlášena veřejně doktorkou filosofie. Nyní, jak se dovídám, mladá doktorka šíří osvětu na Slovači v Košicích a mladší její sestřička Karla je úřednicí Pražské banky. Ty jsou pýchou své milé matinky!

Vidíte, drazí krajané, jak znamenitého inženýra kryje bulharská zem! Uvažte, že Bedřich Wittich byl čtvrtým asistentem české techniky, který pracoval mimo vlast a že první tři asistenti byli pp. Brada, Tauchen a Vosyka, z nichž jeden následoval za druhým a všichni působili v Bulharsku!

Zásluhy Bedřicha Witticha oceňovala též bulharská vláda, kteráž jej v roce 1890 vyznamenala řádem za občanské zásluhy V. třídy nato 14. II. 1892 tímž řádem IV. třídy a 14. II. 1906 řádem sv. Alexandra.

Věčná jim paměť!

V posledním čísle „Československého Obzoru“ ze dne 1. června t. r. omylem je pod „Vzpomínkami na některé naše krajany“ napsáno „Pokračování a konec“.³ O nějakém „konci“ nelze mluvit. Dá se o našich krajanech, mi

³ Dne 1. června 1924 žádné číslo časopisu *Československý Obzor* nevyšlo. Poznámka o zakončení Sourskových vzpomínek je uvedena v záhlaví textu v čísle 15/16 z 15. května 1924.

známých, tolik pěkného, veselého i smutného napsati, že by se mohl laskavý čtenář několik dní bavit a poznal by tak, jak ti naši krajané, z nichž většina již odpočívá na věky, inženýři, učitelé, lesníci, právníci, umělci a hudebníci, sládkové, zahradníci, řemeslníci, rolníci atd. českému jménu jen cti dobývali a neúnavně pracovali a snad toho zaslouhují, aby se jim věnovalo několik řádků pro věčnou památku. Bylo by záhodno, aby některý povolanejší krajan prohledal archivy různých ministerstev a vypisoval: kdo, kdy a jak dlouho pro Bulharsko pracoval. – Snadno se zapomíná!

Vracím se ve svých „Vzpomínkách“ k inženýru Karlu Brádovi, o kterém jsem se již dříve zmínil při panu inženýru Wittichovi. Po mém příchodu do Plovdivu byl jsem uveden slečnou Söhlerovou, ředitelkou dívčího gymnasia a dívčího pensionátu v Plovdivě, později mojí ženou, a kolegou Lukášem k Bradovům. Bylo to v neděli odpoledne a tu pochutnal jsem si na výtečné kávě, kterou nás roztomilá sestřička p. Brady – Otilka – pohostila.

Stali jsme se od té doby dobrými přátely. Rád jsem ho vyhledával; uměl pěkně vypravovati; byl to velice vzdělaný technik. Narodil se v Praze IV., v bývalém Černínském paláci 13. ledna r. 1842 jako syn pražského měšťana Josefa Brady, mistra a zhotovitele látek hedvábných. V r. 1848 začal chodit do školy na Strahově, odtud r. 1849 přestoupil na školu v Budči, kde studoval s výborným prospěchem. V r. 1852 vstoupil na akademické gymnasium na Starém městě. Absolvovav nižší gymnasium akademické, vstoupil na první českou reálku, kterou absolvoval s výtečným prospěchem. V r. 1860 podrobil se maturitní zkoušce a vstoupil na českou polytechniku. Jelikož tehdy nebyla technika rozdělena na odbory, byl povinen každý posluchač studovati všechny předměty.

R. 1864 absolvoval pražskou polytechniku s vyznamenáním ve všech předmětech a složil státní zkoušku s výborným prospěchem. Tím lze vysvětliti jeho všestranné vzdělání. Uměl se bavit jak s přírodopiscem, tak chemikem a matematikem. Rozuměl všemu. V letech 1864–65 byl praktikantem při stavebním úřadě města Prahy.

Od října 1865 do konce května 1868 byl asistentem prof. Viléma Bukovského při stolici staveb vodních, silničních, mostních, a železničních. Vidíme ho zařazeného mezi asistenty na str. 513. Velflíkových „Dějín technického učení v Praze“ a na str. 529 čteme: „Karel Brada, asistent stavitelství vodního a silničního (českého oddělení) žádal 18. května o propuštění, hodlaje nastoupiti 1. června místo inženýra při uherském ředitelství státních železnic. Žádosti jeho bylo vyhověno a nástupce jeho ustanoven byl Kristian Petrlík, inž. asistent při státní železnici císaře Františka Josefa.“ Od 1. června 1868 účastnil se trasování dráhy Karlovačko–Rjecké a sice trasoval horskou linii od Delnice k Rjece. V Delnici a později na panství řezenského knížete Thurn-Taxisa pracoval náš krajan Němejc, bratr známého malíře Gustava Němejce, o kterém se zmíním později.

Od ledna r. 1869 do října 1873 projektoval a provedl, jakožto stavbyvedoucí XII. oddílu dráhy Karlovačko–Rjecké, stavby horských stanic Fužine a Rjecky.

Po otevření této dráhy byl zaměstnán udržováním dráhy a pracemi doplňovacími až do konce r. 1874.

Od konce dubna do konce prosince r. 1874 stavěl spojovací dráhu a nákladní nádraží na Tise. 1. ledna 1875 byl propuštěn přesto, že byl přijat definitivně a dokonale ovládal maďarský jazyk.

Dne 28. dubna 1875 vstoupil do služeb stav. oddělení c. k. generál. inspekce železnic pro stavbu istrianských drah; byl činný v Pole a Pirině. Jako stavbyvedoucí provedl stavbu nádraží a vodovodu námořní stanice v Pole.

Po ukončení stavby v Pole a skončení dráhy byl jmenován od mezitím utvořeného ředitelství pro stavbu c. k. státních drah stavbyvedoucím v pohraniční stanici Pontafel v Korutanech a trati Tarvis-Pontafel a pověřen návrhem a provedením pozemních staveb tamtéž v Hludbn r. 1879.

Dráha Pontafel – Tarvisská slavnostně otevřena 30. října r. 1879. Když veškeré práce stavební a vyúčtovací byly skončeny, byl propuštěn 5. května 1880 s velikým uznáním i s podotknutím, že bude na jeho služby brán ohled, kdyby se opět nějaká dráha stavěla.

Odebral se do Prahy a na jeho žádost udělilo mu ministerstvo vnitra, výnosem ze dne 26. června 1880, titul úř. oprávněného civil. inženýra s prominutím zkoušky. Měl v úmyslu započít vlastní praxi, ale vláda vých. rumelská učinila mu nabídnutí na doporučení české polytechniky zejména prof. Bukovského. Přijal tedy nabídnutí a odebral se do Plovdiva jako inženýr-komisař drah ve Vých. Rumelii.

Ale v Rumelii neměl právě na růžích ustláno.

Po svém příjezdu bylo mu uloženo, aby vypracoval plán a reguloval cikánskou vesnici Češmdžirova neboli Sádovo, 19 km od Plovdiva vzdálenou, kde vláda vých. rumelská se rozhodla založit hospodářskou školu, jejíž správu svěřila agronomovi p. Bojadžijevu, který studoval Čechách a v Německu a povolala z Čech pro hospodářství p. Hynka Buriana z Tábora a pro zahradnictví p. Václava Stříbrného. Než ale přišli tito pánové bylo třeba místo vyměřiti, ulice projektovati a určití cikánům druhé místo, kdež by se ve svých podzemních brlozích usadili. Vyhlížela taková cikánská vesnička jako řada kopečků, z nichž vyčnívaly petrolejové plechovky – komíny. Jedna z těchto kupčín byla mnohem vyšší – to byla jejich Džámie – kostelík. Zde třikrát denně zpíval příjemným hlasem hodža (turecký kněz) a hlásal, že Alláh je veliký. Mohamet je jeho prorok.

Inženýr Bráda odebral se se svou brigádou do Sadova a počal kolíkovati a vyměřovati. Ale co ve dne vyměřili, to v noci cikáni zničili, kolíky vytrhali a zahodili; bylo mu znovu začítí. Ani plovdivská policie, kterou p. Brada povolal k udržení pořádku, nepomohla. Čím dále bylo to horší, cikáni počali přímo zuřiti. Vyhrožovali inženýrovi i smrtí! Ten se však toho nelekal. Večer se scházeli před krčmou (hospoda), kde náš krajan bydlel a tam o stavu věcí rokovali. Inženýr počal jim rozuměti, vždyť znal výtečně maďarsky, vlašsky,

chorvatsky a bulharsky a ten jejich „Romani čio“ je směsice těchto jazyků. Jednoho večera, když vyslechl, že se proti němu chystá atentát, že ho chtějí skutečně zabít, jakož i každého druhého, kterého jim vláda z Filiba (Plovdiva) pošle, vyšel ze své světnice, zavolal cikánského kmeta – starostu a lámaným jazykem mu oznámil, že jim rozuměl o čem se usnesli a vyložil jim, že kdyby utratili jeho, přijde vojsko, rozmete jim vesnici, postřílí je jako psy a každého oběsí na vrbě. Tím že se nedosáhne ničeho! On ale může jim pomoci tím, že na novém místě ve vesnici vyměří každé rodině pěkné místo a sám jim dá „pajanty“ [trámy – stavební dříví], aby si vystavěli úhledné domky z „kyrpičů“ t. j. z cihel na slunci sušených.

To účinkovalo. Cikány to překvapilo, že „čelebi“ – pán umí jejich jazyk, z nepřátel stali se najednou úlisní přátelé, kteří zahrnovali inženýra orientálskou pozorností a krajan náš nepostačil pítí tureckou kávu, kterou ho každý hostil.

Inženýr slovu svému dostal, místo jim určil a vyzval je, aby si upletli z vrbových prutů a kůlů koliby a ohradili svůj majetek.

Byla to podívaná na to cikánské plémě, jak se dalo do práce, jak kadany – ženy jim při tom pomáhaly – bláto a vápno nosily a s kozími chlupy mísily. Za krátkou dobu byla nová čtvrť vystavěna, nezapomělo se ani na slepice, pro které upletli kurník a pes dostal stáj. Blahobyt a spokojenost se zřela v osmahlých tvářích cikánů. Inženýr byl jim od té doby „baba“, t. j. otcem. Tu mu přinášeli kyselé mléko, jiní zase různé ovoce, které kdesi v sousedních vesnicích nabrali, uctivě pozdravovali svého „otce“ a pomáhali mu ve všem. I ke škole přilnuli a byli potom dobří pracovníci. Takovým způsobem si získal náš krajan „renomé“ v Sádovu.

Druhá práce, která mu byla stavba budovy gymnasia v Plovdivu, kterou počala východo-rumelská vláda prováděti na svou pěst a která se měla stavěti dle plánu Levantince – inženýra Montany, hlavního nepřítele našeho krajana, neboť nemohl prosadit svůj návrh, aby stavba této budovy se dala podnikateli. Plán p. Montanyho měl hezkou fasadu, ale rozdělení místností neodpovídalo potřebám školy. My Češi-učitelé jsme se rozhodli postavit se proti takovému rozdělení a že inženýr Brada šel nám vstříc a proměnil plán dle potřeb, naše škola mohla sloužit za vzor.

Stavba tohoto gymnasia vyvolala nelibost též druhého našeho krajana architekta Šnitra, o kterém se zmíním později. Ten nerad viděl pana Brádu, neboť reflektoval dostati se na jeho místo a že se chápal každé příležitosti, aby stavbu kritisoval. Nelibost jeho se stupňovala ještě více, když p. Brada zahradil místo, složil tam materiál a vše připravil ke stavbě. Pomocníkem byl mu při tom zase nový krajan – mladý inženýr Ant. Matějovský, kterého doporučil přítel Lukáš a který měl dozor nad stavbou. Základy k této velké budově se vykopaly a poněvadž se budova stavěla blízko řeky Marice, brzo se přišlo na vodu. Té se nelekl náš krajan, voda se jednak vyčerpávala, jednak po příkladu italském počal stavbu na pilotách a dřevěném roštu, který se vyplnil kamením a hydraulickým vápnem. Do základů zazdil kámen základní, veliký kvádr. Kámen byl slavnostně posvěcen od plovdivského metropolit

v přítomnosti všech direktorů (ministrů) a nás Čechů s knížetem dr. R. Thurn-Taxisem a dr. F. Chytilém v čele; rozumí se, že i p. Šnitr nescházel.

Ten rošt mu padl do oka. Byla to voda na jeho mlýn. Počal vypravovati, že stavba se zřítí, rošt prý zhnije. Počal rovněž psáti o té věci v jemu přístupném Národním Hlasu. Veškeré vysvětlování se strany p. Brády bylo marné. Šnitr vedl svoje, takže direkce staveb byla přinucena povolati své inženýry, kteří měli dáti své dobrozdání. Jedni méně znalí vodních staveb byli téhož názoru co Šnitr, ale moderní lidé, zvláště Vosyka, byl pro stavbu tak, jak ji projektoval Brada. Konečně se spor skončil tím, že bylo rozhodnuto, aby rošt zůstal, ale základy se poněkud rozšíří, což se též provedlo. Podotýkám, že budova podnes stojí – je tomu 41 let a neukazuje ani trhliny.

Ale ta stavba gymnasia otrávil pobytem našeho krajana, který byl velice citlivým, takže po necelých 3 letech se vrátil do Prahy a etabloval se jako civ. inženýr na Smíchově.

Začátkem r. 1884 vstoupil do služeb zemské vlády pro Bosnu a Hercegovinu a v květnu téhož roku odebral se do Mostaru. V Hercegovině pobyl skoro 11 let a provedl řadu staveb silničních a pozemních.

Po smrti své sestry Otilie, která zemřela po dlouhém utrpení v Mostaru dne 22. prosince 1894, přestoupil na jaře r. 1895 do státních služeb a byl zaměstnán při c. k. hejtmanství ve Splitu v Dalmacii.

Ale podnebí a moře mu tam nesloužilo, onemocněl nervovou chorobou a na radu lékařů odebral se do Prahy r. 1897. Zde vstoupil do služeb železničního oddělení zemského výboru pro stavby místních drah, kde setrval do 31. března 1908, kdy byl ještě s jinými kolegy propuštěn za příčinou sanování zemských financí. V letech 1904 viděl jsem ho naposled.

Dlouho ale nežil. Dne 28. dubna 1910 raněn byl mrtvicí ve svém bytě.

Ztratili jsme v něm výtečného technika, který byl i literárně činným, přispíval do Ottova Slovníku naučného a českého názvosloví železničního.

Pan Bráda byl též polyglotem. Mluvil správně česky, německy, francouzsky, anglicky, hbitě vlašsky, znal všechny slovanské jazyky, vyznal se v maďarštině a v latině.

Co se chování týče, byl velice elegantní a skromný, veselý a přívětivý pán, velice úslušný a pracovitý. Nedral se do popředí, takže mnohý ani nevěděl, jaký vědátor se v něm kryje.

Za různá životopisná data jest mi vysloviti vdově paní Vendelíně Brádové nejupřímnější dík.

Zmínil jsem o p. Matějovském. Pocházel z Heřmanova Městce, jako náš kolega Václ. Dobruský, zakladatel Sofijského nár. musea. Narodil se 4. června 1857. Obecnou školu vychodil ve svém rodišti, postoupil na vyšší reálku v Kutné Hoře, odkud se znal s naším krajanem, prof. Theodorem Moninem.

Ve školním roce 1876/77 se zapsal jako řádný posluchač vysoké školy technické I. odbor.

Studoval svědomitě. Byl to vysoký a silný pán s trochu vypoulenýma očima. Vzbuzoval respekt. Byl dobrým přítelem našeho Ludvíka Lukáše, s kterým studoval na technice a na jeho doporučení přišel do Vých. Rumelie. Bydlel a stravoval se s námi. Byl to veselý kumpán – nic nezkazil, při práci byl ale velice svědomitý a vytrvalý. Velice si vážil inženýra Brády. Po skončení stavby plovdivského gymnasia byl jmenován městským inženýrem v Haskovu a tam přilnul zase k panu Tauchenovi, který mu v mnohých věcech radil a pomáhal. Mladějovský bydlel s Tauchenovic, a s ruským družinným komandýrem, majorem Trentoviasem v jednom domě. V dobré náladě, zvláště když vyhrál nějakou partii v ruském preveranci, tu se rozpovídal milý major a prozradil vše co jeho prevoschoditelstvo ruský konsul Sorokin zamýšlel provést. Tak jednou po Novém Roce 1885 vypravoval, že na Silvetra v Ruském Konsulátu Sorokin prohlásil, že čeští učitelé gymnasiální jsou větší Bulhary, než tito sami, že se proto musejí nahraditi pravými Rusy, neb takovými Bulhary, kterým Rusko může důvěřovati, neboť všechny místa administrační musejí býti v rukou ruských, aby mohlo Bulharsko sloužiti k dobytí Cařihradu. V tom směru počal i pracovati. Obrátil se k direktoru vyučování, p. Jach. Grujevovi a vytýkal mu, že povoláním Čechů zatarasil Rusům cestu do gymnasií. Pan Grujev mu odpověděl, že lituje, že nemohl obsaditi všechna místa českými učiteli, neboť, ti vykonávají povinnosti správně a že nezatarasil cesty Rusům, rád by je měl, jen kdyby dostal pořádné. Ti, jež jsou zde ve službě, holdují alkoholu a zanedbávají svých povinností. Domluvili se a pan Sorokin vypsál z Ruska učitele; přišli po dlouhém čekání tři, z nichž jeden Malorus Bezabava byl přidělen plovdivskému gymnasiu a přednášel tam ruštinu s ruskou literaturou a vykonával své povinnosti jako učitel svědomitě. Druzí dva byli posláni do Staré Zagory a Slivna. Poslední z nich se brzo se vyznamenal. Jednoho dne se tak sežral, že se svlékl do naha a nahý chodil po městě. To viděl slivenský biskup Gervazi a telegraficky to oznámil Grujevovi; týž nelenil a telegram dal panu Sorokinovi poznámkou, že takovou ostudu žádný z Čechů neztropil. Nedlouho nato bylo se panu Grujevovi poroučeti z úřadu národního vyučování, který převzal mladý a nezkušený K. Veličkov.

Na Atanasov den sešel jsem se s panem Sorokinem u p. Atanase Načeva, hlavního sekretáře Vých. Rumelie. Tam jsem se ho přímo zeptal, kdy nás vyženou z Bulharska, požádal jsem jej, aby nám to oznámil, že my sami půjdeme; poctivě jsme pracovali, do politiky jsme se nemíchali a je-li to v programu ruském, že rádi odstoupíme. Pan K. Veličkov slibované kontrakty s námi neuzavřel a tak každým okamžikem byli pro nás dvěře otevřeny. Brzo nato spojila se Vých. Rumelie se Severním Bulharskem; spojení to překvapilo samého Sorokina, který den před tím ubezpečoval ruského cara, že „vše v Rumelii je spokojno“.

Mladějovský byl z Haskova přesazen jako okružní inženýr do Burgasu. Tam se seznámil s páterem Ivanem a podnikali ve svobodné chvíli lov na kachny, pelikány a mořskou havěť, byl Matějovský znám jako výtečný nimrod.

Z Burgasu, přišel ke trasování tratě Plovdiv – Čirpan, kde se osvědčil jako znamenitý pracovník. Potom byl nějaký čas v Sofii, pak krajským inženýrem v Trnu, kde mu zemřela matinka, kterou převezl do Sofie a zde na hřbitově pochoval. Na to byl zase v Sofii v ministerstvu, ale vzdal se místa, zatoužil po své vlasti. Tam podrobil se zkoušce, nabytí práv civilního inženýra, počal podnikati stavby, zpočátku u Karlových Varů a potom na Sázavě. V Čechách vyléčil se pomocí nějakého přírodního lékaře od žlučových kamínků, kterými úžasně trpěl. Byl to strašný pohled, když se takový obr svíjel na zemi při záchvatech bolesti.

Nato se vrátil do Bulharska opět, stavěl dráhu z Varny. Po skončení práce rozloučil se s námi a vyzvedl kosti své drahé matky, kteréž převezl do Čech a uložil na hřbitově svého rodiště.

V Čechách dařilo se mu dobře. Blízko Prahy – tuším v Jirnách koupil si domeček; v Praze zařídil si technickou kancelář ještě s jedním technikem a prováděl hojně stavby a vedlo se jim dobře. Ale dlouho nebyl živ. Zesnul ještě mlád ve své vlasti.

Bylo to 8. ledna r. 1884 když k večeru přivedli k nám nového krajana pana J. Němejce, lesního inženýra, jak ho vých. rumelská vláda jmenovala. Byl to statný pán velice uhlazených způsobů; dokazoval svým zevnějškem, že se pohyboval ve vyšších kruzích. Omlouval se, že neučinil oficiální návštěvu, že s bruslemi nedělají se vísity, byl totiž na ledě a tam se s ním Burian a Stříbrný seznámili a k nám přivedli.

Brzo se rozpovídal, my jej zdrželi k večeři, slavili jsme ten den náš sňatek. Měli jsme též pravé plzeňské, které jsme si objednali z Čech. To chutnalo všem a v dobré náladě, za zpěvu, hry na piano, čas rychle utíkal. Od té doby nás pan lesní inženýr často navštěvoval, rád si s námi povídal, a stali jsme nerozlučnými přáteli. Z rozmluvy jsme se dověděli, že pochází z Nepomuku, že studoval v Plzni, nato vysokou školu zemědělskou ve Vídni, že byl v praxi u různých vrchností, též v Rusku, někde u Vilna u nějakého knížete; tam při vyměřování a taxování lesů se nastudil a od té doby trpěl albumínem. Byl též delší dobu v Řeznu ve službách knížete Thurn-Taxisa, potom na jeho statcích v Delnici. Tam si přisvojil obyčeje chrvátské a písně, které rád zpíval a při tom pěkně zachvaloval. Přišel mezi nás veselý element. Dalo by se o těch různých zábavách mnoho napsati.

Ale pan Němejc byl též výtečným lesníkem. Nejprve snažil se poznati pravý stav vládních lesů. Jezdil celé měsíce po Vých. Rumelii, dělal si poznámky, seznámil se s lidem a vrátiv se vyhotovil „doklad“, který se všeobecně líbil a který též zanesli ke generálnímu gubernátorovi Krestovič-pašovi, jenž si dal pana Němejce zavolat a na vše se ho důkladně vyptal. Nato jal se sestavovati „zákon o lesích“. Byl při tom velice ideální, ale též velice přísný. Zapovídal pásti se kozám a ovcím v lesích, sekání dříví a pustošení lesů. Všude zaváděl veliké tresty, zvláště na penězích. Zákony sepsal a čekal, že je „oblastno sobranie“ odhlasuje tak, jak je sepsal. Celý nešťastný vrátil se jednou ze sněmovního

zasedání, byl velmi rozhořčen nad tím, že dovolili kozám se pásti. Ty byly jeho nejhlavnějšími nepřáteli, každou kozu byl by rád viděl zabitou.

Miloval les. Pro stromek byl by se pral s lidmi. Sám jsem byl svědkem takového výjevu. Vyzval mne, abych s ním podnikl inspekci lesů, Chvojná, Nová Crkva, Pašalica. Bylo 30. července r. 1885, když jsme vyrazili z Nového Sela v Rhodopách, kde jsme trávili léto. Sotva jsme vystoupali k t. zv. „Stolu“ na Jenykej, inženýr zočil, jak jeden člověk odsekl krásnou borovičku. Rozjel se a svým bičem ho pořádně vyplatil. Sedlák počal se vzpírat, ale hajní, kteří se k nám přidružili, vysvětlili sedlákovi čím se provinil. Bylo to příjemné cestování s takovým lesníkem. Od Chvojnay dali jsem se na levo a brzo vešli jme do bukového lesa. To byla podívaná. Stromy ohromné, že sotva dva neb tři lidé mohli je obejmouti; mezi nimi vyrůstali k nebesům mladé buky krásně urostlé víc než 12–15 m vysoké. Zde chtěl pan Němejc založiti továrnu na ohýbaný nábytek, jaký vyráběli Bratří Thonnetové v Rakousku. Dlouho jsme jeli tím lesem. Konečně jsme přijeli k mandře, kde Karakačani vyráběli kaškaval (sýr). Tam jsme chtěli nocovati v některé chatrči. Lidé nás uctivě přivítali, ale z toho nocování prý nemůže býti nic, protože byty jsou nečisté, všude plno štenic a vši. Vyhledali jsme si místo blízko mandry, zahradili chvojím, rozdělali velký oheň, uložili jsme se na medvědice, které jsme vzali sebou. K našemu štěstí jedno jehně si zlomilo nohu a tak měli jsme k večeri jehně na rožni pečené s jehněčí polévkou, kterou nám strážníci dobře připravili. Karakačani jsou velmi pověřiví. Nesmí zabítí zdravé zvíře, jehně, ovci neb berana – měli by nešťestí. Nezlobí se ale, když některé si zláme nožku, což se častěji přihodí. Po tučné večeri uložili jsme se ke spaní. Měsíček svítil, vysoké jedle nad námi se skláněly a něco šeptaly. V dáli pastýř pískal kaval, tu a tam zazněl výstřel, který měl varovati nepřítelů bravu, aby se přiblížil ke stádu. Byl to poetický večer, který nadchnul našeho básníka Voráčka k několika pěkným básním. Zaspali jsme. O třetí hodině ranní vzbudil nás drobný dešť. Osedlali jsme mezky, zaplatili účet, vypili teplé mléko a vzali sebou dva bochníky kaškavalu. Za deště vydali jsme se dále. Nebylo jiného spasení; Karakačani tvrdili, že bude pršeti celý den a zahnali ovce do mander. Po desáté dopolední jsme se dostali pořádně promoklí do vesničky, kde nás velice laskavě přijmul aga. Usušili nám šaty, pohostili nás znamenitě, všeho nám snesli. Po obědě aga prosil inženýra, aby mu dovolil zapáliti lesík nad samou vesnicí, neboť se tam skrývá medvěd, který mu udělal veliké škody.

Sežral mu několik jalovic, telat a ohrožuje prý i život lidí. To když uslyšel p. Němejc, vyskočil jako když ho něco bodne a zapověděl mu, aby něco takového žádal. Mají prý učiniti hon na medvěda. Laskavost agova se změnila, stal se najednou arogantním. Dali jsme dětem po několika medzidíjích a táhli jsme dále. – Vraceli jsme se po levém břehu Cepelarské řeky, která si udělala koryto v mramoru a slepenci. Studený vítr fučel jako na podzim a byl stále silnější a studenější; konečně když jsme počali stoupati k Bílé Crkvi počalo sněžení jako v zimě. Bylo to 2. srpna 1885, když zasněžení, brouzdajíce se po kolena ve sněhu, přišli jsme do kláštera. Dědo igumen, kterého jsme znali z kláštera svaté Petky, nás přivítal; z pudy dal přinésti kamna a dal zatopiti, postaral se o nás

a topil nás i vnitřně výtečnou grozdovou. V kuchyni se pro nás vařilo a peklo, několik kuřat a slepic na to prasklo. Brzo složila se večere, požehnal ji dědo igumen, a pili a bavili jsme se až do pozdních hodin. Za tak vzácné pohoštění slíbil jsem, že kostelíčku věnuji pěkné kandilo. Dosud před hlavním oltářem visí stříbrná lampička s vyrytým mým věnováním. Za hlaholu zvonů opouštěli jsme monastýr a zvali dědo igumena, aby se u nás v Novém sele zastavil, až pojede do Plovdivu.

Zapomněl jsem poznamenati, že když jsme se při stoupání ohledli nazad, lesík nad vesničkou už hořel. Aga nám ukázal, že je mocnější než inženýr, který proti agovi podal trestní oznámení, ale spojení Jižního Bulharska se Severním pomohlo Turkovi.

Brzo po spojení vypršel kontrakt panu lesnímu taxatorovi. Pan Petko Karavelov považoval za zbytečné míti ve službách takovu kapacitu, jakou byl Němejc. Pan Brnčev, který přišel na jeho místo, velice chválil lesní politiku Němejcovu, dle které se prý řídí podnes.

Náš krajan počal se ohlížeti po novém místě. Byl zadobře s rakouským generálním konsulem, který ho doporučil ve Vídni a Němejc byl brzo jmenován lesním taxatorem v Bosně a Hercegovině. Nerad opouštěl Plovdiv. Těžce se loučil. Loučení to ho stálo také pěkný peníz, neboť bez vína to nešlo a Němejc se s námi loučil při šampaňském.

Znalý jazyka a poměrů, brzo obrátil pozornost nové vlády na sebe, ale obrátil na sebe pozornost hraběnky X, která má své panství někde na Jizeře. Ta ho udělala centrálním ředitelem. Byl šťasten, oženil se, žil v blahobytu a pohodlí; svých starých přátel v Plovdivě ale nezapomněl, často psal a zval, abychom u něho celé prázdniny trávil. Oznamoval nám, že je též tatínkem, že má hezkou dcerušku.

Jednoho krásného dne obdrželi jsme zprávu, že večer ulehl a ráno našli ho mrtvého v posteli. Starý neduh hlodal – až zvítězil.

Byl to hodný a rozumný muž. Světlo věčné ať mu svítí!